Бухы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ.
БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-һээ гарана | № 282 (16805) | 1984 оной декабриин 8, суббото | Сэн 3 мүнгэн.

...ССС-эй ЦК-гай ...ЛИТБЮРОДО

...ЦК-гай Политбюрогой ээлжээтэ заседани ...городуудай, бусад һуурин тосхонуудай ба ...на түбүүдэй агаарай, бузарлагдаха ушарые ...талаар нэмэлтэ хэмжээнүүд тухай асуудалые ...хэбэ.

...далаар баталагдан абтаһан КПСС-эй ЦК-гай, ...Министрнүүдэй Соведэй тогтоол соо үргэн ехэ ...хараалагдаа. Газ болон тооһо шорой сэбэр...тухеэрэлгэнүүдые бариһанай, хүдэлжэ бай...лгэнүүдэй ашаг үрые дээшэлүүлһэнэй, техно...гурим журамые шангадхаһанай, үйлэдбэрие ...лэй түүхэй эд болон түлишэдэ оруулһанай, ...а хэрэгтэй болоод байгаа һаань, үйлэдбэриин ...ые хубилгаһанай, зарим цехүүдые ба участо...зоной ажаһуудаг газарһаа холодуулһанай ашаар ...ымые бэелүүлжэ, агаарай бузарлагдаха ушарые ...ага болгохо арга олдохо байна. Байгаалиие сахин ...тухай Хуулиин эһо гуримуудые сахихын тула ...шалгалта хэдэг гүрэнэй инспекциин хүдэлмэ...нгадхалгада онсо анхарал хандуулагдаа. Хото ...бусад һуурин тосхонуудай агаарые бузар...лаад бага болгохо арга олгоһон шэнэ техноло...хэрэгүүдые, агаар руу хаягдаһан зүйлнүүдые ...сэбэрлэлгын онол арганууде, хэрэгсэлнүүдые ...нэбтэрүүлхэ талаар даабаринуудые эрдэм...программануудта, арбан хоёрдохи табан жэлдэ ...нэ хүгжөөлгын түсэбүүдтэ оруулхын тула бэл...зохихо министерствэнүүдтэ, албан зургаануу...даа.

...тидын нөөсэнүүдые ашаглалгын уласхоорондын ...мда хабаатай зарим асуудалнуудые Политбю...үзэбэ. Антарктида тухай договорто үндэһэл...гурим зургаадахи түбиин байгаалиин баяли...магтал амиалан тайбан зорилготойгоор хэрэг...баатай бухы оронуудай адли тэгшэ эрхэтэйгээр, ...эр харилсан ажаллахыень, сэрэгэй шэнжэтэй ...ябуулгануудһаа Антарктикые найдамтайгаар ...ябадалые хангаха ёһотой гэжэ Советскэ Союз ...юм.

...вска Договорто хабаалдаг гүрэнүүдэй Гадаа...үүдэй министрнүүдэй комитедэй Берлиндэ бо...седаниин дүнгүүд тухай нүхэр А. А. Громы...сэл шагнагдажа, һайшаагдаһан байгаа. Ядер...аюулые зайсуулан сараха зорилготойгоор хол...залис оронууд эдэбхитэй хүсэлэл оролдолгонуу...а, буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые болюулха, ...таарамжатайгаар хороохо, гүрэнүүд хоорондын ...һайжаруулха, холбоо барисаа тогтоохо, амга...аар зэргэ оршохо арга олгоһон хөөрэлдөөнүүдые ...тэмсэдэг байна гэжэ энэ заседаниин урэ дүн...дахин элирхэйлэн баталба. Энээнтэй дашаа...Европодохи байдалые, бухы уласхоорондын ...шууд сэхээр гуримшуулан һайжаруулха, со...ани харилсаата оронуудай нэгэдэлые, жагсаа...дань бэхижүүлхэ гэһэн хараа шэглэлээ залан ...элүүлгэдэ Варшавска Договорой гэшүүн-гүрэнүү...лгануудые таарал дуулан табиха гээшэ шухала ...артай гэжэ үшөө дахин тэмдэглэгдээ.

...кан мэдээжэ промышленник, ниитын ажал ябуу...Хаммертай нүхэр К. У. Черненкын хөөрэлдөө...үүдые Политбюро һайшааба. Американ-совет ...наймаанай-экономическа соведэй түрүүлэгшэ, ...гэдэг фирмын директорнүүдэй соведэй түрүүлэг...ндреастай хэһэн хөөрэлдөөнүүд тухай нүхэд ...хоновэй, М. С. Горбачевой мэдээсэл мүн ...ла, һайшаагдаһан байгаа. Энээнтэй дашарам...Советскэ Союзтай харилсаа холбоогоо һайжа...Америкын Холбоото Штадуудай худалдаа най...үлэгөөрхидэй хүсэжэ байһан ушарта совет хү...һайнаар хандана гэжэ тэмдэглэгдээ. Адли тэгшэ ...нэгэеэ хүндэлэлгын, али бухы талын бодо...үһые хараада абажа, США-тай һайн харилсаа ...тогтоохын түлөө СССР тэмсэнэ, энээнэй тула уша...жа байһан бэрхэшээл түбэгүүдые усадхаха хэ...

...дын ба уласхоорондын ажабайдалай бусад за...уудалнууд Политбюрогой заседани дээрэ зүбшэн ...жэ, шиидхэбэринүүд баталагдан абтаһан байна.

ЭХЭ ОРОНОЙ ШАГНАЛНУУД БАРЮУЛАГДАБА

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ К. У. Черненко КПСС-эй Политбюрогой гэшүүндэ кандидат, КПСС-эй ЦК-гай секретарь В. И. Долгихта, КПСС-эй ЦК-гай секретарь М. В. Зимянинда, КПСС-эй ЦК-гай таһагые даагша К. М. Боголюбовта, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй хэрэгүүдые эрхилэгшэ М. С. Смиртюковто Эхэ оронoй шагналнуудые декабриин 6-да Кремль соо барюулба.

Нүхэд Г. А. Алиев, М. С. Горбачев, В. В. Гришин, А. А. Громыко, Г. В. Романов, М. С. Соломенцев, Н. А. Тихонов, П. Н. Демичев, В. В. Кузнецов, В. М. Чебриков, К. В. Русаков, Н. И. Рыжков зал соо байбад.

Шагналнуудые барюулха үедөө нүхэр К. У. Черненко үгэ хэлээ.

Нүхэр К. У. ЧЕРНЕНКЫН хэлэһэн үгэ

Хүндэтэ нүхэдүүд!

Партийна ба гүрэнэй элитэ ехэ хүдэлмэрилэгшэдтэ Эхэ оронoй үндэр дээдын шагналнуудые барюулха хүндэтэй, зүрхэ сэдьхэл ханаама нэрэ хүндын мүнөөдэр намда тудаһаниинь ехэл аятай зохид байна. Коммунис партиин ба Совет гүрэнэй үмэнэ ехэ габьяатай байһанайнгаа түлөө тэдэнэр эдэ шагналнуудта хүртөө. Эдэ шагналнуудта хүртэһөөрнь тэдэниие нэн түрүүн манай партиин ЦК-гай Политбюрогой, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй үмэнэһөө үнэн зүрхэнһөө амаршалхые хүсэнэб.

Тэдэнэр ажабайдалай ондо ондоо зам гаталаа, тэдэнэй хуби заяан ондо ондоогоор тохонижон мүндэлөө. Гэбэшье эдэ манай нүхэдэй туд бүхэнэй хүдэлмэридэ коммунистнуудай агууехэ бүлые нэгэдүүлдэг, нягта жагсаалтай болгодог ниитэ нэгэн юумэн бии. Энэнь шэн габьяата ажал, марксизм-ленинизмдэ үнэн сэхэ байлга, партиин хэрэгтэ, совет арадай аша туһада алба хэлгэ болоно.

Совет гүрэнэй экономикын хүсэ шадалай үндэһэ һуури болохо хүндэ индустриин хүдэлмэрилэгшэдэй ехэ үүсхэлнүүдтэ, алдарта хэрэгүүдтэ эдэбхитэйгээр хабаадагшадай, эмхидхэлшэдэй нэгэн болохо нүхэр Владимир Иванович Долгихые манай партидэ, орон дотор һайн мэдэхэ юм. Үзэл сурталай хүдэлмэри мэтэ тиимэ шухала хэрэгтэ ехэ хүсэ шадалаа, эршэ зоригоо зорюулһан нүхэр Михаил Васильевич Зимяниниие һайн мэдэдэг. Клавдий Михайлович Боголюбов хадаа партиин Центральна Комитедэй аппарадай эгээл дүй дүршэлтэй хүдэлмэрилэгшэдэй нэгэниинь болоно. Михаил Сергеевич Смиртюков СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй аппарадта олон удаан жэлнүүдтэ үрэ түгэсөөр ажаллажа байна.

Хүтэлбэрилхы зургаануудта, түбэй аппарадта хүдэлхэ гээшэ ехэ нэрэ хүндэтэй хэрэг мүн. Эндэ гүнзэгы эрдэм мэдэсэтэй, эмхидхэлэй бэлиг шадабаритай байхаһаа гадна, сэдьхэлэйнгээ бухы ульһые сүм элсүүлхэ эрилтэ табигдадаг. Партийна ба гүрэнэй аппарадта хүдэлмэрилхэ гээшэ ехэ юумэ мэдэдэг, бушуу түргэн, тодо нарин, эмхи гуримтай байһаараа шалгарха ёһотой гэжэ Ленин нэгэнтэ бэшэ тэмдэглэдэг бэлэй. Тиимэ аппарат манайда байгуулагдаа, парти болон оронoй үмэнэ табигдаһан бухы зорилгонуудые шиидхэхын тула тэрэ һайнаар алба хэнэ гэжэ бидэ омогорхохо эрхэтэйбди. Шагнагдаһан нүхэдэй туд бүхэниинь энэ талаар габьяатай юм.

Шагналнуудые абахадаа, бидэнэр—коммунистнууд гансал һайн юумэ бэшэ, харин бүтээһэн хэрэгээ, саашадаа бэелүүлхэ юумэеэ харадаг байнабди. Совет арадта иимэ хэрэгүүдэй үшөө ехэ байһаниинь элитэ. Түсэбтэ табан жэлэй түгэсхэхы жэлдэ хараалагдаһан үндэр ехэ зорилгонуудые түйлахын тула бидэ аргатай бүхы юумэ хэхэ зэргэтэйбди. Энэ ниитын хэрэгтэ горитой хубитаяа Таанадай оруулха байһанда найданаб.

Таанадые, хүндэтэ нүхэдүүд, үшөө дахин амаршалаад, ажалдаа амжалтануудые түйлахыетнай, элүүр энхэ ябахыетнай, зол жаргалтайгаар ажаһуухыетнай хүсэхыемни зүбшөөгыт.

* * *

Нүхэр К. У Черненко нүхэр В. И. Долгихта — Ленинэй орден, «Хадуур ба Балта» гэжэ хоёрдохи алтан медаль, нүхэр М. В. Зимянинда — Ленинэй орден, нүхэр К. М. Боголюбовта—Ленинэй орден, «Хадуур ба Балта» гэжэ алтан медаль, нүхэр М. С. Смиртюковто Ленинэй орден барюулба.

Шагнагдагшад үгэ хэлэхэдээ, тэдэнэй ажалые үндэрөөр сэгнэһэнэйнь түлөө КПСС-эй Центральна Комитедтэ, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумдэ, СССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ, нүхэр Константин Устинович Черненкэдэ үнэн зүрхэнэй баяр баясхалан хүргэһэн байгаа. Ленинскэ партиин хэрэгтэ, манай орон дотор коммунис общество байгуулгада бухы хүсэ шадалаа, эрдэм мэдэсээ, дүй дүршэлөө саашадаашье элсүүлэн үгэхэбди гэжэ тэдэнэр найдуулаа.

Хэлэһэн үгэнүүдынь ехэ анхаралтайгаар шагнагдажа, альга ташалгаар угтагдаба.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүд, Политбюрогой гэшүүндэ кандидадууд, КПСС-эй ЦК-гай секретарьнар, КПСС-эй ЦК-гай хэрэгүүдые эрхилэгшэ Н. Е. Кручина, КПСС-эй ЦК-гай таһагые даагшын нэгэдэхи орлогшо А. И. Лукьянов, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретариин туһалагшад А. М. Александров, А. И. Вольский, В. А. Печенев, В. В. Прибытков, В. В. Шарапов гэгшэд шагнагдагшадые халуун дулаанаар амаршалаад, Советскэ Союзай Коммунис партиин шиидхэбэринүүдые бодото дээрэнь бэелүүлхын түлөө, дэлхэй дээрэ эб найрамдалые сахин хамгаалхын түлөө саашадаа үрэ түгэсөөр ажаллахыень тэдэнэртэ хүсэһэн байгаа.

(ТАСС).

РСФСР-эй МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДТЭ

Декабриин 6-да РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведтэ зүблөөн боложо, РСФСР-эй министерствэнүүд болон албан зургаануудай хүтэлбэрилэгшэд, автономито республикануудай Министрнүүдэй Соведүүдэй Түрүүлэгшэнэр, хизаарнуудай, областьнуудай гүйсэдхэхэ комитедүүдэй, Московско ба Ленинградска городской гүйсэдхэхэ комитедүүдэй түрүүлэгшэнэр тэрээндэ хабаадаһан байгаа.

КПСС-эй ЦК-гай октябриин (1984 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдһээ, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ К. У. Черненкын КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой ноябриин 15-най заседани дээрэ үгэһэн захяа заабаринуудһаа, СССР-эй ба РСФСР-эй Верховно Соведүүдэй сессинүүдэй материалнуудһаа үндэһэлэн гараһан асуудалнуудые зүблөөн дээрэ зүбшэн хэлсэбэ.

1984 ониие амжалтатайгаар түгэсхэхын, 1985 оной РСФСР-эй Экономическа ба социальна хүгжэлтын гүрэнэй түсэбые, РСФСР-эй Гүрэнэй бюджедые дүүргэлгэдэ эмхидхэлэй үргэн ехэ хүдэлмэри ябуулхын тула бии байгаа арга боломжонуудые гүйсэд хэрэглэлгэдэ онсо анхарал хандуулагдаа.

Ниитын үйлэдбэриин ашаг үрые саашадань дээшэлүүлгэдэ, тэрэниие хурдан түргэнөөр хүгжөөлгэдэ, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлгэдэ, эрдэм, техникын түйлалтануудые нэбтэрүүлгын асуудалнуудые комплексноор шиидхэлгэдэ, түүхэй эд, түлишын-элшэ хүсэнэй ба бусад материальна нөөсэнүүдые гаргашалгада алмалта, арьбалалта түйлалгада, капитальна барилгые үндэһөөрнь һайжаруулгада бухы хүсэлэл оролдолгонуудаа гаргахыень РСФСР-эй министерствэнүүдтэ ба албан зургаануудта, автономито республиканoccуудай Министрнүүдэй Соведүүдтэ, арадай депутадуудай Соведүүдэй гүйсэдхэхэ комитедүүдтэ даалгагдаба. Хэрэглэмжын эд бараа ехээр үйлэдбэрилхэ, шанарыень һайжаруулха, худалдаа наймаа болон хүн зоной һуудал байдалай хэрэглэмжэ хангалгые гуримшуулха, ажалшадай ажабайдалда хабаатай бусад гол асуудалнуудые шиидхэхэ шухала гэжэ тэмдэглэгдээ.

Малай үбэлжэлгые эмхитэй һайнаар үнгэргэхэ, тэрэнэй ашаг шэмые дээшэлүүлхэ, хабарай тарилгын хүдэлмэридэ саг соогоо һайн шанартайгаар бэлдэхэ, Эдеэ хоолой программын даабаринуудые дүүргэхын тула бухы хэмжээнүүдые абаха шухала гэжэ арадай депутадуудай Соведүүдэй гүйсэдхэхэ комитедүүдтэ, агропромышленна комплексын министерствэнүүдтэ, албан зургаануудта заагдаһан байна.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ В. И. Воротников зүблөөн дээрэ үгэ хэлэбэ.

(ТАСС)

РСФСР-эй арбадахи зарлалай Верховно Соведэй арбадахи сесси

...ОССИ ТҮСЭБТЭ ТАБАН ЖЭЛЭЙ ТҮГЭСХЭХЫ ШАТАДА

...кономическа хүсые ...ср, арадай ажахын ...арьбадхалга, тэрэ...мтэйгээр хүгжөөл...үнүүдэй һуудал бай...анхарал оролдолго ...эдэ бухы асуудал...СР-эй арбадахи зар...ховно Соведэй де...да Кремль соо хү...үргэлжэлүүлһэн ар...тиин гол анхаралда ...байгаа.

...И. Воротников, И. В. ...болон бусадай ерэ...ань, депутадууд, айл... ташалгаар угтаба.

...эй республикын Эко...ба социальна хүг...үрэнэй түсэб, бюд...дээрэ зүбшэн хэл...КПСС-эй ЦК-гай ок...(1984 он) Пленумэй ...инүүд КПСС-эй ЦК...итбюрогой заседани ...СС-эй ЦК-гай Гене...секретарь, СССР-эй ...Соведэй Президиу...лэгшэ К. У. Черненкын ...һэн үгэ республикын ...партиин зорилго...бодото дээрэнь ам...аар бэелүүлгэдэ, ар...эхи табан жэлэй ту...жэлэй түсэбые дүүр...партиин XXVII съез...гэ оронoо хамгаал...ехэ дайнда совет ...түйлаһан Илалтын 40 ...е нэрэтэй солотой...талгада элсүүлэн ха... гэжэ депутадууд ...үдые зүбшэн хэл...ргэлжэлүүлхэдээ тэм...

...ическа хүгжэлтын үрэ ...үсэлнүүдые гүйсэд ...хэрэглэхэ, жаяг ж...бэхижүүлхэ, ажалай ...ые һайжаруулха та...лүүлэгдэһэн эмхидхэ...олитическэ ехэ хүдэл...үүлһанай ашаар, 1984 ...а урдын жэлнүүдэй...хитэй жэшэбэл, ниитын үйлэдбэриин ургалта дээшэлһэн, тэрэнэй ашаг үрэ горитойгоор нэмэһэн байна гэжэ КПСС-эй Московско горкомой секретарь депутат **В. П. Трушин** тэмдэглээ. Бухы зүйлэй материальна нөөсэнүүдые гаргашалгые хорооһоной ашаар 1985 ондо хоёр үдэрэй турша соо алмаһан түүхэй эдээрээ, материалнуудаараа, түлишөөрөө хүдэлхэ, ажахыгаа һайнаар эрхилһэнэй ашаар предприятинуудай түсэбһөө гадуур алмалта, арьбалалта хэлгын жасануудые байгуулжа, тэдэниие ажалша коллективүүдэй социальна эрилтэ хэрэглэмжэнүүдтэ гаргашалха гэһэн К. У. Черненкын дурадхалые москвагайхид халуунаар һайшаан дэмжэбэ гэжэ үгэ хэлэгшэ мэдүүлбэ.

КПСС-эй XXVI съездын шиидхэбэринүүдые, арбан нэгэдэхи табан жэлэй түсэбые бодото дээрэнь амжалтатайгаар бэелүүлхын тула ниислэлэй ажалшад бухы юумэ хэхэ юм гэжэ депутат найдуулаа.

СССР-эй Наукануудай академиин Сибириин отделениин эрдэмтэд «Сибирь» гэжэ комплексно программые бэелүүлхын тула 150 гаран эрдэм ухаанай нээлтэ хэжэ, энэ жэлдэ арадай ажахыда нэбтэрүүлһэн байна гэжэ СССР-эй Наукануудай академиин вице-президент депутат **Ю. А. Овчинников** хэлэбэ. Россин Федерациин эрдэмтэд Эдеэ хоолой программые бэелүүлгэдэ хабаадалсана, оронoй Алас-Дурна зүгые, Хойто зүгые саашадань хүгжөөхэ талаар шухала шэнжэлгэнүүдые хэнэ. Түйлагдаһан амжалтануудые тэмдэглэхэ зуураа, үгэ хэлэгшэ элшэ хүсэ, илангаяа атомай элшэ хүсэ, хими, тоолон тодорхойлолгын техникэ, машина бүтээлгэ болон арадай ажахын түсэбүүдые амжалтатайгаар дүүргэхэ арга олгодог бусад һалбаринуудые хүгжөөхэ талаар эрдэмтэдэй бэелүүлжэ байһан зорилгонууд тухайда тогтобо. Нүхэр К. У. Черненкын үүсхэлээр КПСС-эй ЦК-гай Пленум үнгэргэгдэжэ, эрдэм-техникын хүгжэлтэ дэбжэлтые хурдадхалгын, экономикын бухы асуудалнуудые хүтэлбэрилгые нарижуулан һайжаруулгын асуудалнуудые зүбшэн хэлсэхэ тухай мэдээсэлые оронoй бухы эрдэмтэд ехэ урма баяртайгаар угтаба гэжэ депутат тэмдэглээ. Совет эрдэм ухаае хүгжөөхэ талаар энэ Пленумэй ехэ үүргэ дүүргэхэ байһаниинь арсашагүй гэжэ тэрэ хэлэбэ.

Арадай хиналтын органуудай үүргэ, нэрэ хүндэ ба нүлөөн улам урган дээшэлжэ байна гэжэ РСФСР-эй Арадай хиналтын комитедэй түрүүлэгшэ депутат **В. Ф. Коннов** үгэ соогоо мэдүүлээ. Арадай хинагшадай бүхэсоюзна зүблөөн, тэрээн дээрэ нүхэр К. У. Черненкын хэлэһэн үгэ ехэ удха шанартай байна гэжэ тэрэ тэмдэглэбэ. Энэ программна үгэ дотор табигдаһан зорилгонуудые бэелүүлхэ бодото хэмжээнүүдые предприятинуудай, колхозуудай, эмхи зургаануудай арадай хинагшад, областной ба республиканска эдэбхитэдэй зүблөөнүүдтэ хабаадагшад зүбшэн хэлсэжэ байна.

Экономико хадаа арадай хиналтын ажал ябуулгын шухала һалбари болоно. Шалгалтанууд ниитын үйлэдбэриин ашаг үрые эрид дээшэлүүлхэ арга нөөсэнүүдые элирүүлнэ. Тусхайлбал, улһанай заводуудай хүсые яаха аргагүй һулаар ашаглалгын, арадай хэрэглэмжын эд бараа үйлэдбэрилэн гаргадаг зарим предприятинуудай бии байгаа нөөсэнүүдтэ хайша хэрэгээр хандалгын жэшээнүүдые үгэ хэлэгшэ дурдаба. Арбан нэгэдэхи табан жэлэй түсэбые амжалтатайгаар дүүргэхэдэнь, партийна, совет эмхинүүдтэ, ажалша коллективүүдтэ ехээр туһалхын тула арадай хиналтын органууд бухы хүсэеэ элсүүлхэ юм гэжэ тэрэ найдуулаа.

«Тындатрансстрой» трестын 592-дохи барилга-хабсаралгын поездын штукатур-маляр депутат **В. Н. Ерофеева** үгэ хэлэхэдээ, экономикын гол шухала асуудалнуудай нэгэн болохо капитальна барилгые саашадань бэхижүүлгын асуудалнуудта анхаралаа хандуулһан байгаа. Энэ тон шухала һалбариин ажал хэрэгүүдые һайжаруулха талаар парти, правительствын бэелүүлжэ байһан хэмжээнүүд бидэниие ехэ юумэндэ уялгална гэжэ тэрэ тэмдэглэбэ.

Бидэ һайнаар, түргэнөөр, гаргаша багатайгаар барилга хэхэ ёһотойбди гэжэ депутат хэлээ. Иимэ арга бии. Бодхооһон барилгамнай энээниие тодо хурсаар элирхэйлэн гэршэлнэ.

Байгал-Амарай түмэр замай барилга энээниие тодо хурсаар гэршэлэн харуулна. Энэ бүгэдэ арадай барилгын, Сибириин, Алас-Дурна зүгэй үргэн нэлэнхы газар нютагуудые ашаглалгын айхабтар ехэ удха шанартай байһые тэмдэглээд, ушаржа байгаа зорилгонуудые шиидхэхэдэнь барилгашадта парти, правительство нүлөө ехэтэй туһаламжа саг үргэлжэ үзүүлжэ байдаг.

Барилгашад урдань табигдаһан зорилгонуудые нэрэтэй солотойгоор дүүргэхэ юм гэжэ үгэ хэлэгшэ найдуулба.

Орооһоной асуудалые шиидхэхэ, тарян ажал эрхилэлгые һайжаруулха, тарилгын талмайнуудай байгууламжые хубилган һайжаруулха, үндэр баян ургаса үгэдэг шэнэ сортнуудые нэбтэрүүлхэ гээшэ Эдеэ хоолой программые амжалтатайгаар бэелүүлгэдэ гол үндэһэ һуури болоно гэжэ Ростовско областиин «Гигант» гэжэ орооһоной совхозой директор депутат **Д. Д. Ангельев** хэлэбэ. Газар тарялангай пропашной системэ нэбтэрүүлхэ, минеральна утэгжүүлгэнүүдые үйлэдбэрилгые дээшэлүүлхэ илангаяа шухала. Илангаяа ган гасуурта ородог районуудта тарялан хамгаалха модо һуулгалга комплексно хэмжээ ябуулгануудта бага бэшэ удха шанартай байна. Хүдөө ажахын ашаг үрые дээшэлүүлгэдэ туһа нэмэри болодог хамтын подряд нэбтэрүүлгэ шиидхэхы эрхэ нүхэсэл мүн. Хүдөө ажахын үйлэдбэриие залан хүтэлбэрилгые саашадань һайжаруулха тухай депутат баһал хэлээ. Мүнөө үедэ албан зургаануудай хоорондоо холбоогүй байлгань энээндэ һаад түбэг болодог байна.

Арадай депутадуудай Кировскэ областной Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ депутат **Н. И. Паузин** хүдөө нютагуудай социальна хүгжэлтын шиидхэгдээгүй асуудалнуудта анхаралаа хандуулба. Жэшээнь, хүдөөгэй барилгада ехэ бэрхэшээлнүүд ушарһан зандаа. Колхоз, совхозуудта барилга-хабсаралгын хүдэлмэриин 40 гаран процентнь ажахын аргаар дүүргэгдэнэ. Ажалшадай дуталдадаг байхада иимэ байдалые огто тэсэхээр бэшэ. Харин энээндэ хабаатай министерствэнүүд болон албан зургаанууд подрядна хүдэлмэриин хэмжээнүүдые даншье һаа удаанаар дээшэлүүлнэ. Харгы барилгын асуудал шангаар табигдана. Область дотор харгы ашаглалгада оруулгын эршэ даншье һаа һула. Эдэ дутагдалнуудые усадхахада туһа нэмэри хэхэ хэмжээнүүдые үгэ хэлэгшэ дурадхаа.

Һургуулиие хубилган шэнэдэлгэтэй холбоотой хэмжээ ябуулгануудта Россин Федерациин бюджедээр 625 миллион түхэриг хубаарилагдаба. Ерэхэ жэлдэ республика дотор арадай гэгээрэлдэ һомололтонууд бухы дээрээ дээшэлүүлэгдэхэ байна гэжэ Шэтын багша депутат **Ф. И. Погостинская** онсолон тэмдэглэбэ. Үйлэдбэриин һуралсалтай, мэргэжэлые шэлэлгэтэй холбоотой һургуулиин шэнэ зорилгонуудта үгэ хэлэгшэ анхаралаа хандуулһан, һургуулинуудые, техническэ мэргэжэлэй училищинуудые, һургуулида ороодүй хүүгэдэй эмхи зургаануудые барилгын асуудалнууд дээрэ тогтоһон байна. Мүнөө дээрээ зарим газарта тэдэниие ашаглалгада оруулха түсэбүүд дүүргэгдэнэгүй.

Саратовска болон Куйбышевска областьнуудай совхозуудта уһалууриин ба барилгын талаар СССР-эй Мелиорациин ба уһанай ажахын министерствын дэргэдэхи главна управлениин начальник депутат **И. П. Кузнецов** газар тарялан шанаржуулан һайжаруулха талаар баян дүй дүршэлөө хубаалдаа. Мелиораторнуудай ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ шухала гэжэ тэрэ тэмдэглэһэн, барилгын эмхинүүдые техникын талаар үндэһөөрнь зэбсэгжүүлхэ, тэдэниие мүнөөнэй хүсэтэй техникээр: экскаваторнуудаар, бульдозернуудаар, скреперүүдээр, бусад машина болон оньһон түхеэрэлгэнүүдээр хангаха шухала гэжэ анхаралаа хандуулһан байна.

Мелиораторнуудай хуулита эрилтэнүүдые үшөө дүүргэдэггүй зарим министерствэнүүд болон албан зургаануудые депутат шүүмжэлээ. Энээнһээ уламжалан материально-техническэ хангалгын, уһалууриин түхеэрэлгэнүүдые автомадаар хангалгын, уһалагдадаг тарян ажалда бригадна подряд нарижуулан һайжаруулгын, кадрнуудые бэлдэлгын ба зарим бусад асуудалнууд удаанаар шиидхэгдэнэ.

Тувын АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшэ депутат **Ч-Д. Б. Ондар** үгэ хэлэхэдээ, автомобилиин транспортын хүдэлмэриие һайжаруулха асуудалые дурдаба. Автономито республикада арадай ажахын ашаан гол түлэб автомобильнуудаар зөөгдэдэг. Энээнтэй хамта харгынуудые, хүдэлжэ байгаа автопредприятинуудые түргөөр шэнэдхэн заһаха, тэдэниие техникээр бүри һайнаар хангаха шухала гэжэ үгэ хэлэгшэ асуудал табяа.

Депутадууд: КПСС-эй Томско обкомой нэгэдэхи секретарь **А. Г. Мельников**, Примориин крайгүйсэдкомой түрүүлэгшэ **Д. И. Карабанов**, КПСС-эй Ставропольскын крайкомой секретарь **В. А. Казначеев**, Уфагай КПСС-эй XXII съездын нэрэмжэтэ нефть болбосоруулгын заводой оператор **Р. С. Гильдина**, ВЦСПС-эй секретарь **А. П. Бирюкова**, РСФСР-эй хүн зоной ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын министр **И. Г. Дуденков**, Московско областиин «Коломенский завод» гэжэ үйлэдбэриин нэгэдэлэй генеральна директор **В. П. Стрельников**, Липецкын «Свободный сокол» гэжэ металлургическа заводой халаанай начальник **В. А. Затонских** болон бусад элидхэл тушаа үгэ хэлээ.

Республикын Экономическа болон социальна хүгжэлтын 1985 оной гүрэнэй түсэбэй болон Гүрэнэй бюджедэй проектнүүд ниитын үйлэдбэриие улам эршэтэйгээр хүгжөөлгэдэ ажалшадай һуудал байдалые һайжаруулгада шэглүүлэгдэнхэй гэжэ үгэ хэлэгшэд тэмдэглэбэ. Республикын 1985 оной түсэбые болон бюджедые баталхые депутадууд дурадхаһан байна.

РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо, республикын Госпланай түрүүлэгшэ депутат **Н. И. Масленников** түгэсхэлэй үгэ хэлээ. РСФСР-эй Экономическа болон социальна хүгжэлтын 1985 оной гүрэнэй түсэб тухай РСФСР-эй Хуулиие ба РСФСР-эй Экономическа болон социальна хүгжэлтын 1984 оной гүрэнэй түсэбэй дүүргэлтын ябаса тухай тогтоолые депутадууд нэгэн дуугаар баталан абаа.

1985 оной Гүрэнэй бюджет ба 1983 оной бюджедэй гүйсэдхэл тухай асуудалаар РСФСР-эй Финансын министр депутат **А. А. Бобровников** түгэсхэлэй үгэ хэлэһэн байна. РСФСР-эй 1985 оной Гүрэнэй бюджет тухай Хуули нэгэн дуугаар баталан абтаба. Оруулагдаһан нэмэлтэнүүд болон хубилалтануудые хараада абан, 96565373 мянган түхэриг хэмжээтэйгээр доход болон гаргаша баталагдаа. 1983 оной Гүрэнэй бюджедэй гүйсэдхэл тухай тоосоое баталха тухай тогтоол баталан абтаа.

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указуудые баталха тухай асуудал сесси хаража үзэһэн байгаа. Республикын Верховно Соведэй Президиумэй секретарь **Х. П. Нешков** элидхэл хэбэ. Верховно Совет зохихо хуулинууд ба тогтоол баталан абаба.

Энээгээр РСФСР-эй арбадахи зарлалай Верховно Соведэй арбадахи сесси хүдэлмэрээ түгэсхэбэ.

(ТАСС).

АРАДАЙ ХИНАЛТЫН ОРГАНУУДАЙ ЭДЭБХИТЭДЭЙ РЕСПУБЛИКАНСКА СУГЛААН

...гэлдэр КПСС-эй обко...ехэ зал соо республи...арадай хиналтын эдэбхи...суглаан болобо. Тэрэ...хүдэлмэридэ арадай ...алтын комитедүүдэй, ...үдэй түрүүлэгшэ...комсомолой прожек...нууд, хиналта-шал...албанай хүдэлмэри...эд, КПСС-эй горкомуу...болон райкомуудай нэ...секретарьнууд, арадай ...адуудай городской бо...районно Соведүүдэй гүйсэдкомуудай түрүүлэгшэнэр, профсоюзуудай обкомуудай түрүүлэгшэнэр, ажахын хүтэлбэрилэгшэд хабаадаба.

Суглаанай президиумдэ КПСС-эй обкомой нэгэдэхи секретарь А. М. Беляков, партиин обкомой секретарьнууд А. А. Бадиев, Л. В. Потапов, республикын Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшонор С. Н. Булдаев, А. С. Берещинов, СССР-эй арадай хиналтын комитедэй секторые даагша М. И. Нестеров болон бусад һууба.

КПСС-эй обкомой секретарь А. А. Бадиев оролто үгэ хэлэжэ, суглаае нээгээд, Буряадай АССР-эй арадай хиналтын комитедэй түрүүлэгшэ И. П. Зинченкэдэ үгэ үгэбэ. Нүхэр И. П. Зинченко «Арадай хинагшадай Бүхэсоюзна зүблөөн дээрэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ нүхэр К. У. Черненкын хэлэһэн үгын, мүн зүблөөнэй дүнгүүдэй үндэһөөр республикын арадай хиналтын бэелүүлхэ зорилгонууд тухай» элидхэл хээ.

Улаан-Үдын арадай хиналтын городской комитедэй түрүүлэгшэ С. М. Серебряков, Сэлэнгын ЦКК-гай арадай хиналтын бүлэгэй түрүүлэгшэ А. Г. Хамаганов, «БАМтоннельстрой» управлениин 11-дэхи тоннельнэ отрядай арадай хиналтын бүлэгэй түрүүлэгшэ Ю. Г. Субботин, Улаан-Үдын горпромторгын арадай хиналтын бүлэгэй гэшүүн В. А. Бурлова, Зэдын районой «Коммунизм» колхозой арадай хиналтын бүлэгэй түрүүлэгшэ Г. Ц. Батуев, республикын финансын министр Ч. В. Ендонов, Гусиноозерскын ГРЭС-эй арадай хиналтын бүлэгэй түрүүлэгшэ Б. С. Чеповской, Загарайн районой арадай хиналтын комитедэй штатнабэшэ инспектор С. Д. Батуева, түмэр замай Улаан-Үдын отделениин арадай хиналтын бүлэгэй түрүүлэгшэ И. П. Шпуряк гэгшэд элидхэл зүбшэн хэлсэлгэдэ хабаадаба.

КПСС-эй обкомой нэгэдэхи секретарь А. М. Беляков суглаан дээрэ үгэ хэлэбэ.

Зүблөөндэ хабаадагшад республикын арадай хиналтын хүдэлмэриие һайжаруулха хэрэг хараалһан резолюци баталан абаа.

ШАГНАЛ

Республикада физкультура болон спорт хүгжөөхэ талаар габьяатай байһанайнь түлөө Буряадай Д. Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай институдай физическэ хүмүүжүүлгын кафедрые даагша Владимир Лазаревич **Балдаевта**, «Локомотив» гэжэ футбольно командын начальник Андрей Дамдинович **Жамьяндабаевта** **Буряадай АССР-эй физическэ культурын талаар габьяата хүдэлмэрилэгшэ** гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгогдобо.

* * *

Хүдөө ажахын үйлэдбэридэ олон жэлэй туршада аша үрэтэйгөөр ажаллаһанайнь, залуушуулые коммунис ёһоор хүмүүжүүлгэдэ эдэбхитэйгээр хабаадаһанайнь түлөө, түрэһөөр 70 наһа гүйсэһэнтэйнь дашарамдуулан, тусхайта пенсионер Санжи Хабарович **Санжитовые** Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиум **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнаба.

КПСС-эй ЦК-гай ОКТЯБРИИН (1984 он) ПЛЕНУМЭЙ ШИИДХЭБЭРИНҮҮДЫЕ БЭЕЛҮҮЛХЫН ТҮЛӨӨ

МАЛАЙ ТЭЖЭЭЛ ЭЛБЭГЖҮҮЛЖЭ...

Ойрын жэлнүүдтэ адууһа малайнгаа ашаг шэмые эрид дээшэлүүлһэнэй ашаар эдеэ хоолой шухала продуктнуудые ехээр үйлэдбэрилхэ түсэбүүдээ жэншэдгүй дүүргэхын тула Бэшүүрэй совхозой коллектив бүхы арга шадабаряа элсүүлэн хэрэглэнэ. Нэн түрүүлэн һүрэг адууһа малдаа һайн шэмэ шанартай тэжээл горитойхоноор бэлэдхэжэ абаха хүдэлмэри эндэ үргэнөөр ябуулагдадаг болонхой. Энэншье зүбтэй. Юуб гэхэдэ, тус ажахыда малай тэжээл элбэгжүүлэнгүй, шанарыень һайжаруулангүй, илангаяа һү, мяха, ноохо элбэгээр үйлэдбэрилхэнь бэрхэтэй ха юм.

Эхэ оронойнгоо Эдеэ хоолой программатай зохилдуулан тодорхойлогдоһон холын хараата хэмжээ ябуулгануудаа бодото дээрэнь бэелүүлжэ байһан дурсагдагша совхозой хүдэлмэришэд, мэргэжэлтэд болон хүтэлбэрилэгшэд үнгэрһэн һарада болоһон партиин ЦК-гай ээлжээтэ Пленумэй һүүлээр урид абаһан зорилгонуудаа шэнэлһэн байха юм. Тодорхойлон хэлэбэл, ажахын луговодуудай звенонуудтэ, тракторно-таряан ажалай бригаданудта газарай үрэжэл һайжаруулха, минеральна болон органическа үтэгжүүлгэнүүдээ аша үрэтэйгөөр хэрэглэхэ нэмэлтэ даабаринууд үгтэһэн байна.

Гол баялиг болохо газарайнгаа үрэжэлые һайжаруулжа, таримал ургамалнуудай, үбһэ ногооной ургасые эрид дээшэлүүлхэ хэрэгтэ онсо анхарал хандуулагдана. Тусхайлбал, энэ ажахын мэргэжэлтэд, хүтэлбэрилэгшэд тракторно-таряан ажалай бригаданудай, луговодуудай звенонуудай хүдэлмэридэ олон шэнэ онол арганудые нэбтэрүүлжэ туршаһан байха юм. Нэн түрүүлэн ажахын тоосоон, удаань чек хэрэглэхэ гурим нэбтэрүүлэгдээ бэлэй. Энээнэй һүүлээр хамтын подрядаар ажалладаг болоо. Эдэ бүхы шэнэ онол арга хэрэглэхэдээ, гол түлэб хүн бүхэниие даалгагдаһан хэрэгтээ заабол эзэн ёһоор хандадаг болохоор хүмүүжүүлхэ зорилго табигдаа һэн.

— Луговодуудай звенонуудай, тракторно-таряан ажалай бригадануудай ажалые хамтын подрядай гуримаар эмхидхэхэдэ, хүн бүхэнэй ухаан бодол, мэдэрэлынь, харюусалгань эрид хубилшоо. Иимэ гуримаар ажаллагшадай дундахи хани харилсааншье урдынхиһаа ондоохон болоо. Тобшолбол, хүн бүхэн даалгагдаһан газарайнгаа ёһотой эзэниинь болоо бшуу. Хэрбээ урдандаа бригада, звенонуудай гэшүүд үдэр бүхэндэ заажа үгэһэн ажалыень бүтээгээд һанаа амархан ябадаг һаа, мүнөө тиимэ бэшэ болонхой. Хүн бүхэн урид хараалагдаһан, түсэбэй ёһоор бүхы хүдэлмэрээ дахяад һануулгагүйгөөр хэдэг болоо. Юрэдөө, энээхэниинь бүтээһүү, нүгөөдэнь яана һэм гэжэ бодомжолхо хүн үгы болонхой,—гээд, совхозой парткомой секретарь Цыден Цыбикжапович Батуев дэлгэрэнгыгээр хөөрөө һэн.

Һүүлэй жэлнүүдтэ ниитынгээ адууһа малда үбһэ тэжээл ехээр бэлэдхэжэ абадаг болоһоной ашаар тус ажахы гансашье адууһа малайнгаа ашаг шэмые дээшэлүүлнэ бэшэ, мүн гүрэндэ тушаагдаха продукциингаа шанарые эрид һайжаруулжа шадаа ха юм. Тиихэдэ жэл бүхэндэ бүхы түрэлэй һүрэг малаа гэмгүй һайнаар ондо оруулжа, тоо толгойень горитойхоноор олошоруулна. Жэшээлбэл, нёдондо үбэлжэлгэеэ эмхитэй һайнаар үнгэргэжэ, үбэлэй һарануудта мал ажалай продуктнуудые ехээр үйлэдбэрилэн бэлэдхэхэ талаар Бүхэсоюзна социалис мүрысөөндэ шалгарһан тус ажахын коллектив КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, ВЦСПС-эй болон ВЛКСМ-эй ЦК-гай Хүндэлэлэй грамотаар шагнагдаа бэлэй.

Туйлаһан энэ амжалтаяа улам батадхажа, байгша оной үбэлжэлгые эмхитэй һайнаар үнгэргэхэ талаар тус совхоздо эртээнһээ бэлэдхэл хэгдэһэн байна. Дурсагдагша ажахы үбһэ тэжээл бэлэдхэхэ хүдэлмэреэ район дотороо эгээн түрүүлэн, июлиин 6-һаа эхилээ һэн. Үбһэ хуряалгаяа ажалай 24 үдэрэй туршада үнгэргэжэ дүүргэхээр хараалһан энэ совхоздо хүсэд оньһожоруулагдаһан гурбан томо звено байгуулагдажа, хэхэ хүдэлмэринь тодорхойлогдоо бэлэй.

Энэ жэлдэ совхоз бүхыдөө 12600 шахуу хони, 1200 гаран үхэр, 270 шахуу адуу ондо оруулха түсэбтэй. Тиимэһээ 1059 гектарта хабтайһан сабшаланһаа 22 мянган центнер үбһэ һуриилжэ, 300 тонно ногооной витаминтай гурил бэлэдхэхэһээ гадна, 3 мянган тонно силос даража абаха даабаритай һэн. Ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй, мэргэжэлтэдэй, хүтэлбэрилэгшэдэй нэн түрүүлэн үбһэ ехээр һуриилжэ абаха зорилго хараалһаниинь буруу бэшэ. Юуб гэхэдэ, сабшалан дээрээ ургаһыень сүм суглуулжа, һайн шанартайгаар бэлэдхэбэл, үбэлэй шэмэрүүн хүйтэнһөө, хабарай хагсуу харалган үдэрнүүдһээ айлтагүй, малаа һайнаар ондо оруулха байна ха юм.

Тэжээл бэлэдхэхэ хүдэлмэреэ эртүүр эхилһэн тус ажахы сагай уларилай таараамжагүйһөө боложо, бүхы сабшалангаа хараалагдаһан болзортоо хуряажа үрдеэгүйшье һаа, яһала һайн шанартай үбһэ сабшажа һуриилоо. Жэл бүхэндэ үбһэ ногооной тогтууритай баян ургаса абадаг дүршэлтэй луговод-механизаторнууд Назар Яковлевич Петровой, Владимир Ленхобоевич Саможаповай, Цыден-Дамба Цыренович Цыреновэй хүтэлбэрилдэг звенонуудай коллективүүд урда мэтэ түсэбөө үлүүлэн дүүргэжэ шадаа юм.

Бүхы тэжээлээ заал һаа, һайн шанартайгаар хуряажа абахаар шиидэһэн тус совхоздо тусгаар экспресс-лаборатори байгуулагдаһан гэшэ. Үбһэ хуряалгын үедэ сомоггдоһон һүри бүхэнэй, гаргагдаһан центнер гурил бүхэнэй шанар тэрэ дороо тодорхойлогдожо, элирүүлэгдэһэн дутагдалнууд дары усадхагдагша һэн.

Сагай уларилай хэды таарамжагүй, хура бороогой байгаашье һаань, ажахын үбһэшэд ургуулһан ургасаяа сүм суглуулжа абаа бэлэй. Тэжээл бэлэдхэхэ хүдэлмэреэ урагшатайгаар дүүргээд, дүнгүүдээ согсолходонь, энэ совхоздо сабшалангай гектар бүриһөө дундаа зэргээр 20 центнер үбһэн абтаһан байба. Энэмнай илангаяа байгша ондо яһала һайн ургаса гээшэ.

Совхозой луговодуудай гурбан звеногой гэшүүд даажа абаһан сабшалангайнгаа ургасые дээшэлүүлхын тула түхэреэн жэлэй туршада ажалладаг гуримтай. Хабартаа газарай уһалхаһаа урид минеральна үтэгжүүлгэ оруулжа, культурно-техническэ хүдэлмэри ябуулһан байха юм. Мүн наг шэбхэ гаргажа тараагаад, хүрьһэ руунь нидхэрдэг заншалтай.

Сабшалан уһалха хүдэлмэридэ онсо анхарал хандуулагдана. Хабартаа саһанай хайлаха үедэ горхонуудынь уһаар элбэгшье һаа, зунай эхин болотор газараа гурба дахин ундалуулжа үрдинэгүй. Намартаа хура бороогой элбэгээр ороходо, горхоной уһан баһал нэмэдэг. Тиэд энэ уһыень суглуулха аргагүй байһандаа, совхозой луговодууд газараа хүсэдөөр ундалуулжа шаданагүй.

— Тусгаар сөөрэм баряагүй һаа, бүхы сабшалангаа хэзээдэшье хүсэдөөр уһалжа шадахагүйбди. Илангаяа ган гасуур жэлдэ сөөрэм аргагүй туһатай байха һэн. Хабартаа һайрамай элбэгжэжэ, тошоной мүльһэнэй түлэг хайлаха үеэр амидаралта уһамнай шарьяса урдаад лэ, хүсэд хэрэглэгдэншьегүй үнгэршэнэ. Хэрбээ эхиндэнь багахан сөөрэм барибал, суглуулһан уһаяа өөрынгөө дураар хубаарилан хэрэглэхэ бэлэйбди. Манай совхоздо сөөрэм бариха проект зохёогдоһоор үнинэй. Мүнгэ зөөришье үгтэнхэй. Тиэд «Бурводстрой» трестын оньһожоруулагдамал нүүдэл колонно манай захилые абажа дүүргэхээ яаранагүй, — гэжэ совхозой директор Амос Климович Разуваев хэлээ һэн.

Совхозой бүхы 1059 гектар сабшалан саашадаа ургадхэхын аргагүй. Үбһэ ногоо ехээр хуряаха гэбэл, нэн түрүүлэн үрэжэлыень һайжаруулжа, ургасыень дээшэлүүлхэл хэрэгтэй. Мүн зарим участогайнь хүрьһэ элдүүрилжэ, баян ургасатай тэжээлэй ургамалнуудые тарихада болохоор. Жэшээлбэл, тус ажахы нёдондо ургасаар бага сабшаландаа донник тарижа туршаа юм. Тиин байгша ондо эндэһээнь нилээд баян ургаса абтаа. Совхоз донник тариһандаа ногооной витаминтай гурил гаргаха түсэбөө хоёр дахин шахуу үлүүлээ бшуу. Иигээд ерэхэдээ зарим сабшалангайнгаа үрэжэлые үндэһөөрнь һайжаруулжа, баян ургасатай олон жэлэй ногоо тариха хүдэлмэри эндэ заабол ябуулагдаха зэргэтэй.

КПСС-эй ЦК-гай октябриин (1984 он) Пленум дээрэ партиин ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ К. У. Черненко дэлгэрэнгы үгэ хэлэхэдээ, «Хээрын нуга сабшалан гуримшуулха гээшэ хойшолуулашагүй хэрэг болоно. Тэдэнэр айхабтар ехэ газар эзэлдэг гэжэ мэдээжэ. Нүхэдүүд, хээрын ногоо абаха энэ ехэ нөөсые тоонгүй байхын аргагүй гэжэ хэлэхэ байнаб. Бүхы нуга сабшалангай болон бэлшээриин ашаг шэмые дээшэлүүлхэ хүдэлмэриие хойшолуулангүй, бүхы хүсэ шадалаараа ба үсэд нэтэрүүгээр эхилхэ хэрэгтэй» гэжэ тон зүбөөр тодорхойлон зааһан байна. Партиин хараалһан эдэ ехэ зорилгонуудые бодото дээрэнь бэелүүлжэ байһан дурсагдагша совхозой ойрын жэлнүүдтэ 1000 гаран гектарта нэмжыһэн сабшалангайнгаа ургасые эрид дээшэлүүлхэ байһандань лаб этигэхээр. Ушарынь хадаа энэ ажахын луговодууд, механизаторнууд ороной Эдеэ хоолой программые бэелүүлжэ захалхадаа, бүхы ажалаа сабшалангай үрэжэлтэ хүрьһые һайжаруулха хүдэлмэриһөө эхилээ һэмнай. Тиэд мүнөө газарай үрэжэл һайжаруулхаар мелиоративна хүдэлмэриин хаа хаанагүй ябуулагдажа захалхада, энэ хүдэлмэринь урдынхиһаа заабол үргэнөөр хэгдэхэнь дамжаггүй.

Бл. ЖИГЖИТОВ,
манай корр..

ХАЛУУНААР ДЭМЖЭНЭ

КПСС-эй ЦК-гай октябриин (1984 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдые, мүн тэрээн дээрэ партиин ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ К. У. Черненкын хэлэһэн үгэнүүдые, зааһан заабаринуудые, хэһэн тобшололнуудые Ахын районой ажалшад үдэрнүүдтэ халуунаар дэмжэжэ, саашадаа тэрэнииень тэлбэри болгон, ажалдаа бүри ехэ шэнэ амжалтануудые туйлахын түлөө тэмсэлдэ хам оролсонхой.

Партиин ЦК-гай майн (1982 он) Пленум дээрэ баталагдаһан СССР-эй Эдеэ хоолой программые бодото дээрэнь бэелүүлхэ хэрэгтэ манай партиин, гүрэн түрын гол анхарал хододоо табижа байһыень энэ Пленумэй материалнууд үшөө дахин гэршэлэн харуулба. Аха нютагай хүн зон, ажалша коллектив бүхэн тус Пленумэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө хамаг арга боломжоёо хэрэглэхэ, хүсэ шадалаа элсүүлэн хүдэлхэ болоно. Мүнөө район дотор хүдэлмэрнин ябуулагдажа байһаарнь һонирхожо, штатнабэшэ корреспондент Вл. Галсанов хэдэн хүнтэй хөөрэлдэһэн байна.

Ахын районой агропромышленна нэгэдэлэй түрүүлэгшэ Д. С. Унжуев:

— КПСС-эй ЦК-гай октябриин Пленум дээрэ ороной эдеэ хоолой нөөсэнүүдые тогтууритайгаар ехэ болгохо зорилгоор мелиорациин, шанаржуулагдаһан газарые хэрэглэлгын ашаг үрые дээшэлүүлгын удаан болзорой программа баталан абтаа. Энэ холын хараа түсэбүүд манай ажалай шэглэлдэ зүб зам зааһан байха юм. Тэдэниие бэелүүлхэ манай гол зорилго болоно.

Аха нютагта һүүлэй жэлнүүдтэ сагай уларил ехэл тогтууригүй, байшоо. Иимэ байдалда хүдөө ажахын ургамалнуудай ургаса эрид доошолоо. Эндэһээ боложо, мал ажалай продукци үйлэдбэрилхэ, тэрэниие гүрэндэ худалдаха түсэбүүд ехэл хүшэрхэнөөр дүүргэгдэжэ байнхай. Ушар иимэһээ колхозуудай механизаторнууд, луговодууд газар таряалангай ашаг шэмыень дээшэлүүлхын түлөө бүхы арга боломжонуудаа гүйсэд хэрэглэжэ болоно.

Манай эндэ мелиораци үргэн дэлисэтэйгээр ябуулагдаха аргагүй. Хэды тиимэ бэрхэтэйхэн байдалтайшье һаа, таряан ажалые ашаг үрэ ехэтэйгээр эрхилхэ, нуга сабшалан дээрэһээ тогтууритай баян ургаса жэл бүри абаха арга олгоһон агротехническэ, технологическа ба эмхидхэлэй бүхы хэмжээнүүдые саг соонь, тодо наринаар дүүргэхые оролдохо ёһотойбди. Энэ газар дээрэ минеральна үтэгжүүлгэнүүдые, химическэ мелиорантнуудые хүсэдөөр оруулха, нуга сабшалангаа уһалхын түлөө тэмсэхэбди. Тиэд бидэнэртэ минеральна үтэгжүүлгэ дуталдадаг зандаа.

Эдэ үдэрнүүдтэ колхозуудта, отделенинүүдтэ олон хүнүүдэй хабаадалгатай суглаанууд үнгэргэгдэжэ, тэрээн дээрэ мелиорациин удаан болзорой программа үргэнөөр хэлсэгдэнэ. Партиин табиһан хараа зорилгонуудые бэелүүлхэ талаар тодорхой хэмжээнүүд абтана, хараа шэглэлнүүд заагдана.

Дайнай ба ажалай ветеран, үнинэй коммунист Р. Ч. Будаев:

— Манай нютагай хүн зон газар эрхилхэ асуудалда мүртэй анхарал хандуулдаггүй гэхэдэ алдуу болохогүй. Газар таряалангаа һайнаар ашаглахын түлөө оролдоогүй һаа, хаанаһаа мал ажал хүгжэхэб, хаанаһаа һүн, мяхан, ноохон элбэгээр абтахаб? Хүдөө ажахын үйлэдбэриие али бүхы талаарнь хурдан түргэнөөр хүгжөөхын тула газарта ёһоор хандаха хэрэгтэй гээгүй һаа, хараалһандаа хүрэжэ шадахагүйш. Тогтууритай баян ургаса абаха гэбэл энэ асуудалые шиидхэхэ ёһотой.

Харин бидэ байһан таряалангаа, нуга сабшалангаа харууһалха, уһалха талаар ехэл гээгдэлтэйбди. Нэгэ-хоёр хүниие «луговод» гэжэ нэрлэн табижархёод тэдэнэртэ оройдоошье анхарал хандуулдаггүйбди, ямар техникэ болон бусад хэрэгсэлнүүдые үгэдэггүйбди. Луговодууд ори ганса хүсөөр юу хэлтэйб? Ушар иимэһээ хүдөө ажахын ашаг үрые дээшэлүүлхын тула газарта ондоогоор хандаха болоо ди.

«50 лет Октября» колхозой Бэлшээрэй дүрбэдэхи отделениин малшан-луговод Наханцаков:

— Газар, сабшалан һайжаруулха хүдэлмэриие үргэн дэлисатайгаар ябуулжа, хүрэхэ үбһэ тэжээл хуряажа абаһанай ашаар лэ һүн хан ехээр үйлэдбэрилхэ байна. Би гэр бүлөөрөө бүхэндэ гүүртынгээ хайнгаа та яһала хүрэхөөр үбһэ һуриилжэ обоологшоб. Манай даадаг нуга сабшаландаа ральна үтэгжүүлгэ оруулһан һаа, үшөөл элбэг ехэ ургаса абтаха һэн. Тиэд намда тиимэ үтэгжүүлгэ үгтэдэггүй. Энэ газараа хабартаа сэбэрлэжэ уһалагшаб. Иимэ жэлдээ гектар бүриһөө дундаа зэргээр 10—15 центнер ургаса хуряадагби. Энэ үрэ дүнгэ үшөөл дээшэлүүлжэ болохоор. Партиин ЦК-гай октябриин (1984 он) Пленум ехэ зүб соогоо гүнзэгы удха шанартай шиидхэбэри баталан абаба. Тэрэнэй хараа зорилгонуудые бэелүүлхэ хэрэгтэ өөрынгөө хубитые оруулхын түлөө оролдохобди.

«Коммунизм» колхозой бюрогой секретарь В. Д. [illegible]маев:

— Газар һайжаруулха хүдэлмэридэ манай механизаторнууд ехэ хабаатай. Нөө тэдэнэрнай оньһон никэеэ заһабарилжа, бултадаа бэлэн болгохотойгоо сасуу хабар эртүүр нуга сабшалан дээрэ гарахаар хараална. Эдэ үдэрнүүдтэ ажахы дотор газарай үрэжэл һайжаруулха талаар түсэб табигдаад, тиихэй шэглэлтэй звенонуудые болгогдожо, эдэнэртэ юу хэхэ тухай даабари үгтэнэ. Иигэжэ колхозой механизаторнууд, луговодууд ямар жэлдэ тогтууритай баян ургаса абадаг болохын түлөө хүдэлмэреэ ябуулжа эхилхэ.

МОСКВА. «Серп и молот» заводто тон орёо прокатна комплекс тодхоогдоод, ашаглагдажа эхилбэ. Тэрэниие найман ЭВМ хангаха байна. Комплекс ГДР-эй Магдебург хотодо хүндэ машина бүтээлгын комбинатда үйлэдбэрилэгдөө.
ЗУРАГ ДЭЭРЭ: 320/250 шэнэ түхэлэй стан.
ТАСС-ай фотохроника.

ҺУБАЙ ГҮҮН АЖАХЫДА ГАРЗАТАЙ

Урдын таряашад, малшад бүхы хүндэ хүшэр хүдэлмэреэ морёор бүтээдэг байһан гэжэ хүн бүхэн мэдэхэ. Эрдэм, техникын хурдан түргэнөөр хүгжэжэ байһан мүнөө үедэ унаагай морин түригдэжэ байна. Мүнөө морёор холо харгыда ашаа шэрэхэеэ болёо. Гэнсалшье малшад гү, али посхоодой, ойн харуулшад унаагай моритой байха.

Юрэнхы дээрээ мориноо бусалтагүйгөөр жахасаха гээшэ мүнөө үшөө эртэхэн гэжэ һананаб. Машина, техникын элбэгжэсшье һаань, багахан ашаа ойро дүтыда зөөхэдэ, морёор зөөхэдэ, гаргаша бага тай байхаһаа гадна таарамжатайшье гэшэ. Нэгэ-хоёр центнер таряа талханай зүйл гү, али арбаад һүргээ зөөхын тулада адар томо тракторой үгтэхые хүлеэжэ һууха хэды хашартайб.

Манай районой олохон ажахынуудта унаагай морин үшөөл хэрэглэгдэнээр. Илангаяа үндэр наһатайшуул мори даажа абаад, ажахыдаа горитойхон туһа хүргэнэ. Манай районой колхоз, совхозуудта морёор хэгдэдэг ажалай үдэр бүриин гаргаша хэды болодог гэжэ һананабта? Ажахынуудта трактор бүхэнөөр үдэрэй туршада хэды зэргын ашаан шэрэгдэдэг хаб? Хэрбээ моридоо һайнаар хэрэглэбэл, үдэртэ хэды шэнэен ашаа зөөхэ гээшэб? Эдэ бүхы асуудалнуудта тон зүб харюу абаха гэбэл, Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой дүнгүүдые зэргэсүүлжэ үзэмөөр. Эндэ морёор ажал хэхэдэ, үдэр бүриин гаргаша 3 түхэриг 32 мүнгэнһөө дээшэлдэггүй. Харин тракторай гаргаша үдэртэ 87 түхэригтэ хүрэдэг байна. Нэгэ морёор үдэр бүри 3—4 тонно ашаа шэрэхээр юм. Энэмнай автомашинаар ашаа зөөхэдэ, үдэр бүриин дунда зэргын хэмжээнтэй адли болоно. Һайн харгыгүй газарта морёор ашаа шэрэхэдэ, угаа таарамжатай. Тобшолбол, морёор хэгдэһэн ажал бүтээсээр тиимэ ехэ бэшэшье һаа, бага гаргашатай гэшэ.

Районоймнай ажахынуудта адуу үсхэбэрилхэ һалбаринь һүүлэй жэлнүүдтэ улам хүгжөөгдэнэ. Тодорхойлбол, гансахан арбан нэгэдэхи табан жэлэй үнгэрһэн гурбан жэлэй туршада ажахынуудай адуун һүрэг нилээд олошороо. Энэ хугасаа соо унаган олоор абтажа түлжүүлэгдэдэг болоо. Тиихэдэ адуунай үхэл гарза нилээд хороогдоо. Районой колхоз, совхозууд адуун һүрэгөө урдынхидал бэшэ, харин зоотехническэ заабариин ёһоор харууһална. Жэл бүхэндэ гүүдээ ороондо оруулхадаа, эрхим үүлтэрэй азарганүүдые хэрэглэнэ.

Һүүлэй жэлнүүдтэ олохон ажахынууд адуунай фермэнүүдые байгуулаад байна. Эндэ хүшалта, гарабшатай хорёонууд, унагадые байлгаха дулаалагдаһан байранууд шэнээр баригдаһан байна.

Мүнөө колхоз, совхозууд гүүн гү, али азаргашье байг — хамаагүй, дайралдаһан лэ адуугаа гүрэндэ тушааха яа болинхой. Мяханай комбинадта тушаагдаха адуун хүшэ тамираараа, шэгнүүрээрээ һүрэгһөө амяарлуулагдадаг байха юм. Тиимэһээ бэлэдхэлэй пунктда заабол тарган, мяхан эльгээгдэнэ гэшэ.

Район дотороо адуу олоор үсхэбэрилдэг «Дружба» колхозой, «Пригородный», «Заветы Ильича», Оронгын совхозуудай, Ивалгын ОПХ-гай адуушад жэл бүри эрхим амжалта туйлана. Жэшээлбэл, «Дружба» колхозой дүршэлтэй адуушан С. И. Безизвестных 100 гүүн бүриһөө 96 унага абажа, гарза хоролтогүйгөөр түлжүүлээ. Мүн «Пригородный» совхозой үнинэй адуушан Е. Д. Овчинников, «Восход» колхозой адуушан Я. Ф. Петров гэгшэд 100 гүүн бүхэнһөө 90 унага абажа, бүрин бүтэнөөр түлжүүлээ. Манай районой ажахынуудай адуушад арбан нэгэдэхи табан жэлэй эхиндэ зуун гүүн бүриһөө оройдоол 61 унага абажа түлжүүлһэн һаа, мүнөө 70 гаран унага тэнжээнхэй. Энэ ехэхэн амжалта мүн. Иимэ үрэ дүн туйлахын тула адуушадайнгаа дунда социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлжэ, эрхимлэгшэд мүнгэн шангаар урмашуулагдадаг байгаа юм. Жэшээлбэл, абтаһан унагадаа эхэһээнь амяарлуултараа, гарза хоролтогүй түлжүүлбэл, адуушан бүхэн 50 түхэригэй мүнгэн шанда хүртэдэг байна. Мүн 100 гүүн бүриһөө олон унага абагшад нэмэлтэ түлбэри абадаг байна.

Районой адуушадай хэһэн ажалай дүнгүүдые согсолон харахада, зарим ажахынуудта гүүд олоор һубайржа, горитойхон гарза хохидол ушаруулна. Мүн адуунай үүлтэр һайжаруулха хүдэлмэри хангалтагүй ябуулагдана. Тэрэшэлэн абтаһан унагад бүхыдөө саг дары бүридхэлдэ абтанагүй. Ойрын сагта эдэ бүхы дутагдалнуудые дары усадхажа, адуу үсхэбэрилхэ хүдэлмэреэ зоотехническэ заабариин ёһоор ябуулха саг тулажа ерэнхэй.

Гүүн бүхэнһөө унага абажа түлжүүлхэ гээшэ адуушан бүхэнэй гол зорилго байха ёһотой. Зарим ажахынуудта гүүнүүдые азаргада гэшхүүлхэ хүдэлмэридэ анхарал хандуулагданагүй. Тодорхойлбол, унагадынь эхэһээ орой илгагдана. Гүүдынь нэмэлтэ тэжээлээр хооллуулагдажа хүшэлүүлэгдэнэгүй. Мүн азарганууддаа энэ үедэ шанартай тэжээл дээрэ харууһалжа таргалуулнагүй гэхэ гү, али гүүдээ үрэжүүлхээр бэлдэнэгүй. Олонхи ушарта ажахынуудта һайн үүлтэрэй азарганууд дуталдана.

Унага олоор абажа түлжүүлхэ гэбэл, унаагай моридол хэрэглэгдэдэг гүүдые суглуулжа, заабол ороондо оруулха хэрэгтэй. Тиин олохон ажахынуудта гүүд аминдаа суглуулагдаагүй дээрэһээ жэл бүхэндэ һубайржа, унагад олоор абтанагүй.

Түсэб зохёохо үедэ ажахы доторхи бүхы гүүд унагалхаар хараада абтадаг гэшэ. Тиэд малшадта, хонишодто, посхоодой харуулшадта даалгагдаһан унаагай гүүд заабол саг соогоо ороондо оруулагдангүй үлэжэ һубайрна. Гүүн бүхэнһөө унага абаха зорилготой адуушад жэл бүхэндэ ороондо оруулагдаха гүүдээ суглуулнагүй. Тиихэдээ гүүдые даажа абаһан малшад, хонишод, харуулшад ябагадахаяа айгаад, даажа абаһан гүүдээ адуунда табингүй һубайруулна ха юм. Хэрбээ унагалһан гүү харууһалһанайнь түлөө хонишодые, малшадые урмашуулдаг байбал, энэ дутагдал дары усадхагдахаар байна.

Ажахыда унаагай гүүд али гүүнүүд һубайрхада, фермэнүүдтэ ямар ехэ шууян болодог бэ. Харин гүүдэй олоор һубайрхада, хүн оройдооошье анхаранагүй. Гансашье адуун соохи гүүдэй бэшэ, мүн хонишодой, малшадай унажа ябаһан гүүдэй һубайрһые хаража, мэдэжэ байбашье, мэргэжэлтэд, хүтэлбэрилэгшэд һонирходоггүй байха юм. Хэрбээ гүүн бүхэнэй хажууда унаганай дахасалдаад ябахаар зохихо хэмжээнүүдые абабал, адуу үсхэбэрилхэ һалбаримнай улам үргэдэжэ хүгжэхэ бэлэйл... Энээн тухай мүнөө ажахы бүхэнэй мэргэжэлтэд, хүтэлбэрилэгшэд бодомжолхо зэргэтэй.

Ерэхэ жэлдэ адуушадай хараалһан зорилго нилээд ехэ. Тодорхойлбол, зуун гүүн бүхэнһөө 90 унага заабол абажа, гарза хоролтогүйгөөр түлжүүлхэ болоно. Энэ зорилгоёо сүм бэелүүлхын тула нэн түрүүлэн түрүү ажахынуудайнгаа адуушадай дүй дүршэл халан абажа нэбтэрүүлхэ эрилтэ табигдана. Манай райондо адуу үсхэбэрилхэ талаар түрүү дүй дүршэл, онол арга бии. Дээрэ дурсагдаһан ажахынууд адуунай үүлтэр һайжаруулжа, үүлтэртэ фермэтэй болохоһоо хойшо республикынгаа бусад колхоз, совхозуудта залуу азарганудые олоор худалдажа олзотой гэшэ. Жэшээлбэл, Ивалгын ОПХ, «Пригородный» совхоз, һуралсалай-үйлэдбэриин «Байгал» ажахы жэл бүхэндэ олон азарга худалдажа, горитойхон олзо оруулдаг болонхой. Эдэ ажахынуудта үүлтэр һайжаруулха хүдэлмэринь зоотехническэ заабариин ёһоор ябуулагдадаг юм. Абтаһан унагадынь гарахаһаа хойшо һайнаар түлжүүлэгдэжэ, томо болгогдон тобиржуулагдана.

Адуу үсхэбэрилхэ һалбарияа саашадаа улам хүгжөөжэ, ашаг шэмыень эрид дээшэлүүлхын тула бүри ехэ хүдэлмэри хэгдэхэ зэргэтэй. Нэгэдэхеэр, гүүдэй тоо толгой олошоруулха болонобди. Хоёрдохёор, үүлтэрыень һайжаруулһанай ашаар ашаг шэмыень дээшэлүүлхэ хэрэгтэй. Гурбадахяар, гүүдэй һубайралгатай эрид тэмсэжэ, олон унага абажа түлжүүлхэ эрилтэ табигдана. Дүрбэдэхеэр, бүхы адуун һүрэгөө мүнөөнэй зоотехническэ заабариин ёһоор харууһалха саг тулажа ерэнхэй.

Ю. ЗАГИБАЛОВ,
Улаан-Үдын районой агропромышленна нэгэдэлэй ахамад зоотехнигэй уялга дүүргэгшэ.

ПАРТОРГНУУДАЙ ҺУРАЛСАЛ

«Нижнеангарсктрансстрой» трестын партийна бүлэг болон цеховэ эхин парторганизацинуудта тоосоото-һунгалтын суглаанууд боложо дүүрэбэ. Иимэ суглаанууд 67 бүлэгтэ, цеховэ 19 организацинуудта үнгэргэгдэһэн байна.

Энэ кампаниин һүүлээр трестын партком транспортна барилгашадай һалбаринуудтахи партийна организацинуудай шэнэ секретарьнарые суглуулжа, семинар үнгэргэбэ. Парткомой секретарь Р. П. Мухаров тоосоото-һунгалтын суглаануудай хэр үнгэрһэн тухай дэлгэрэнгы мэдээсэл хэһэн байна. КПСС-эй ээлжээтэ XXVII съездые угтуулан, партийно-эмхидхэлэй хүдэлмэриие саашадань һайжаруулха тухай асуудалда анхаралаа хандуулаа.

Семинарай хүдэлмэридэ «Нижнеангарсктрансстрой» трестые эрхилэгшэ Ф. В. Ходаковский хабаадажа, түмэр харгыгаар поезднуудай ходоро ябаха болоһонтой дашарамдуулан, барилгашадай саашадаа бэелүүлхэ зорилгонууд тухай тогтоһон байна.

Секретарьнарай үмэнэ КПСС-эй Северобайкальскын горкомой аппарадай харюусалгата хүдэлмэрилэгшэд хабаадалсаһан, партийно эмхидхэлэй, ниитэ-политическэ хүдэлмэриин асуудалнуудаар үгэ хэлэһэн, заабари үгэһэн байна.

К. ЖАМЬЯНОВ,
БАМ-дахи манай корр.

ССОР-эй ВДНХ-да

ТУҺАТАЙ УУЛЗАЛГА БОЛОО

СССР-эй ВДНХ-гай «Хонин ажал» гэһэн павильондо «һурган хүмүүжүүлэгшэдэй дүй дүршэлые залуу хонишодто дамжуулха» гэһэн темээр ороной хонин һүрэг эрхилэгшэдэй уулзалга һаяхан боложо үнгэрөө. Энэ уулзалгын гол зорилгонь хэдэа түрүү һурган хүмүүжүүлэгшэдэй дүй дүршэлые залуушуулда дамжуулан үгэхэ гэһэн удхатай байгаа. Эндэ колхозуудай, совхозуудай мэргэжэлтэд, залуу хонишод, СССР-эй Хүдөө ажахын министерствын, ВЛКСМ-эй ЦК-гай харюусалгата хүдэлмэрилэгшэд олоороо хабаадаа. «Арбан нэгэдэхи табан жэлэй үнгэрһэн гурбан жэлэй туршада орон дотор хонин һүрэгэй саашадаа хүгжөөгдэһэн тухай» асуудалаар СССР-эй Хүдөө ажахын министерствын хонин ажал эрхилхэ управлениин начальник В. Е. Коцарев үгэ хэлэжэ, тус уулзалгые нээһэн байна.

— Байһан үүлтэртэ хонидойнгоо ашаг шэмые нэмээһэнэй, мүн шэнэ үүлтэрнүүдые бии болгоһоной ашаар үнгэрһэн хугасаа соо «сагаан алта» абалгаяа хараа байса дээшэлүүлээбди гэхэ гү, али бүхыдөө 450 мянган тонно хүрэтэр ноохо хайшалжа абадаг болообди. Хонидой тоо толгой 2 миллионоор олошоруулагдаа. Орон дотор хонин бүхэнһөө ноохо абалга 100 граммаар ехэ болгогдоо,— гэжэ нүхэр Коцарев тэмдэглэхэ зуураа:— Энэ амжалта бидэнэртэ миин хүрэжэ ерээ бэшэ, олон тоото хонишодой, мэргэжэлтэдэй үсэд шангаар ажаллаһанай ашаар туйлагдаа,—гэжэ онсолбо.

— Хүдөө ажахын гол һалбаринуудай нэгэн болохо хонин һүрэгые саашадань хүгжөөхэ, мүн түрэл партиингаа, гүрэн түрынгөө табиһан хараа зорилгонуудые бэелүүлхэ хэрэгтэ Ленинскэ комсомол, манай залуу үетэн хубитануудаа оруулха байһаниинь элитэ. Һүүлэй арбан жэлэй туршада хүдөө ажахыда хүдэлдэг комсомолой гэшүүд-мэргэжэлтэдэй тоо 2,5 дахин, тэдэнэй тоодо механизаторнууд — 1,8, малшад — 1,5 дахин олошороо, —гэжэ тэрэ мүн лэ онсолоо.

Һүүлээрнь ВЛКСМ-эй ЦК-гай хүдөөгэй залуушуулай таһагай инструктор В. Д. Римский үгэ абаад иигэжэ хэлэбэ:

— Ороной Эдеэ хоолой программые бэелүүлхэ талаар комсомолой организацинуудай урда ехэхэн зорилго табигдана. Мүнөө үедэ хүдөө ажахын үйлэдбэриин элдэбын участогууд дээрэ 4 миллион залуу хүбүүд, басагад хүдэлнэ, — гэжэ тэрэ тэмдэглээ.— Эдеэ хоолой программые бодото дээрэнь дүүргэхын тула манай парти бидэндэ элдэбын хараа шэглэлнүүдые, тодорхой замуудые зааажа үгэнэ. Тодорхойлбол, бүхы түрэлэй адуу малай, шубуудай ашаг шэмэ нэмээхэ, үүлтэр һайжаруулха хүдэлмэри үргэнөөр ябуулха, бата найдамтай тэжээлэй баазa байгуулха, фермэ болон комплекснуудые мэргэжэлтэй кадрнуудаар бүридхэхэ асуудалнууд эндэ ороно. Мал ажалда 1 миллион 200 мянган басагад, хүбүүд, тэрэ тоодо 550 мянга гаран комсомолшууд ажалладаг юм. Мал ажалай фермэнүүд, шубуудай комплекснууд дээрэ 50 мянган комсомол-залуушуулай коллективүүд тоологдоно.

Колхоз, совхоз болон районбухэндэ ажалай геройнууд, ветеранууд, суута мэргэжэлтэд нилээд олон гэжэ тэрэ тэмдэглээ. Жэшээлхэдэ, Киргизиин хонишон, Ленинскэ комсомолой шангай лауреат, «Хүндэлэлэй Тэмдэг» хоёр орденто Ж. Ишеналиев зуун эхэ хонин бүриһөө 150 хурьган хүрэтэр абажа түлжүүлнэ. Казахстанай Алма-Атинска областиин Джамбульска районой «Дегерес» гэжэ комсомол-залуушуулай бригадые даагша, Социалис Ажалай Герой, һурган-хүмүүжүүлэгшэ Ш. Джандыбаевай коллектив нёдондо зуун эхэ хонинһоо 180 хурьга абаа, толгой бүриһөөнь 5,5 килограмм ноохо хайшалаа. Эндэ 8 залуушуул 6 мянган хонидые харууһалдаг юм. Ставрополиин хизаарай Ленинэй нэрэмжэтэ колхоздо суута һурган-хүмүүжүүлэгшэ Н. Д. Живаев хүдэлдэг. Тэрэнэй хүтэлбэри доро 13 залуу хонишон ажаллана. Энэ коллектив жэл бүри хонин бүхэнһөө 6,3 килограмм ноохо хайшалдаг юм. Эндэ абтаһан нэгэ центнер ноохоной өөрынь үнэ сэн оройдоол 358 түхэригтэ болоно. Тэдэнэр нёдондо түсэбһөө гадуур 17 процент «сагаан алта» тушаагаа. Энэ бригадын гэшүүн бүхэн 1770 хони харууһалдаг юм.

Талды-Курганска, Алма-Атинска, Шэтын областьнуудай промышленна комплекснуудта, шахан таргалуулдаг талмайнуудта хүдэлдэг бригадануудай 80 процентыень залуушуул эрхилнэ.

Уулзалгада хабаадагшад Буряадай АССР-эй Сэлэнгын районой XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой ахалагша хонишон, 1983 оной СССР-эй Гүрэнэй шангай лауреат, һурган-хүмүүжүүлэгшэ **Д. Д. Будаевагай** хөөрөөе ехэл анхаралтайгаар шагнаа.

— Манай колхоздо залуушуулые хонишоной мэргэжэлдэ һургаха гэшэ тон шухалада тоологдодог болонхой. Ушар иимэһээ ажахы дотор хүбүүд, басагадые ажалда дүршүүлхэ, хонин ажалай «нюусатай» танилсуулха, һургаха хэрэгтэ онсо анхарал хандуулагдана. Залуушуулай хүдэлхэ эрхэ байдал гүйсэд хангагдадаг. Мүнөө залуу хонишодто һайн гэрнүүд баригдажа үгтэнэ. Тэрээн соонь мүнөөгэй үеын мебель, үнгэтэ телевизор, радиоло, магнитофон табигданхай. Һүүлэй үедэ манай эндэ һургуулияа дүүргэгшэд түрэл нютагтаа үлэжэ, малшадаар хүдэлдэг заншалтай болонхой. Һургуулиин ахалагша классуудай һурагшад зунайнгаа амаралтын үедэ ажалай болон амаралтын лагерьта хурьгадые харууһалжа, мал ажалда дүршэнэ. Тэдэнэртэй хамта дүй дүршэлөөр баян малшад һурган хүмүүжүүлэгшэдээр хүдэлнэ.

Намда колхозой 1500 эхэ хонидые харууһалдаг комсомол-залуушуулай бригадые хүтэлбэрилхыемни дурадхаа. Би 50 гаран залуушуулые өөрынгөө мэргэжэлдэ һургааб. Энэ табан жэлэй түрүүшын хоёр жэлэй туршада 100 эхэ бүриһөө 120 хурьга абажа түлжүүлээб, хонин бүхэнһөө дундаа зэргээр 4,7 килограмм ноохо хайшалааб. Харин нёдондо, энэ жэлдэ эдэ дүнгүүд энээнһээ доошо бэшэ. Ерэхэ жэлдэ бүри үндэр амжалта туйлахаар зоригжонхойбди,— гэжэ тэрэ түгэсхэлдөө дүүлээ.

Нүхэр Будаева үгэ хэлэхэдээ, тэжээлэй баазада ехэ анхарал хандуулһан байна. Республикын суута хонишон өөрынгөө хүсөөр отарынгаа хонидто жэл бүри 1600 центнер хүрэтэр үбһэ бэлэдхэдэг юм.

Сэлэнгын XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой хонишон, Гүрэнэй шангай лауреат Д. Д. Будаева «Хонин ажал» павильоной мэдүүлгын бадаргын радхалай дэбтэр дээрэ «Бүхы орденто Буряадай хонишод энэ уулзалгаһаа ехэл һургаал абабабди. Оронойнгоо выставкэ дээрэ хараһан, үзэһэн юумэеэ өөһэдынгөө ажалда хэрэглэхэбди. Эндэ Ставрополиин, Забайкалиин, Поволжиин, Казахстанай түрүү хонишодтой уулзажа, тэдэнэй дүй дүршэлтэйнь танилсаабди. Иимэ аша туһатай уулзалга үнгэргэһэн ВЛКСМ-эй ЦК-да, СССР-эй Хүдөө ажахын министерствэдэ, «Хонин ажал» павильоной коллективтэ халуун баярые хүргэнэб, саашадаа эдэмнай заншалта болоһой байг лэ!» гэжэ үнэн зүрхэнһөө һанажа, ябаһан бодолоо бэшэ һэн.

М. ЛАРЬКИН.
Москва хото.

ТАЙЛБАРИ

НГУУЛИИН УГУУД ТУХАЙ

февраль һарада Верховно Сове- ...ай АССР-эй Вер- ...эй арбадахи зар- ...ай депутадуудай ...оведүүдэй арбан ...ралалай эрхэ тү- ...элзор дүүрэхэнь. ...һээ, Соведүүдэй ...унгалтын үнгэр- ...мэдээжэ болоно. ...үнгэргэгдэхэ үдэр Буряадай АССР- Соведүүдэй Пре- ...р тогтоогдодог ...дүүдэй һунгалта ...тын-политическэ ...удха шанартай мүн.

...н округуудые ...адаа бэлэдхэлэй ...удай нэгэн юм. округуудые эм- ...үүлгэ һунгалта- ...н бүхы хүдэлмэ- ...хатай зүйл боло- Округууд байгуу- ...нэн түрүүн хи- ...хонлогдожо, тэн- ...н өөһэдынгөө тү- Соведтэ эльгээхэ ...юно. Һунгуулиин ...малшад депутад- ...дые дэбжүүлнэ, ...лзана, һүүлээрнь ...өө дуугаа үгэнэ. ...унгалтын тус зар- ...этэр, һунгуулиин ...округто депута- ...ялгата хүдэлмэри- ...ха юм.

...ёһоор баталагда- ...улиин округууд ...агшадай эрхэ тү- ...үшөө дахин элир- ...нэ. Ээлжээтэ һун- ...ндэ һунгуулиин ...гууд байгуулагда- ...шар үнгэрһэн ху- ...болоһон хубилал- хараада абахада байдаг. Вер- ...ведэй һунгалтын округууд Вер- ...ведэй Президиу- ...улагдадаг. Нюта- ...үүдэй һунгалтын округууд нюта- ...үүдэй гүйсэдко- ...айгуулагдана.

...ин округой бай- ...тухай указууд ...идхэбэринүүд до- бүхэнэй хилэ то- ...элгэдэхэ, мүн энэ ...һон район, город, ...льскэ, сомоной Со- ...арталнуудай, үйл- ...эрнүүдэй, байра- зүбөөр тэмдэглэг- ...ой. Округ бүхэндэ ...тодорхойлон тооло- ...нууд үгтэдэг. Тии- ...тоонь тус Соведэй округуудые эхин- хүрэтэрнь тодор- ...айха зэргэтэй. АССР-эй Конституциин 93-дахи статья дотор нигэжэ бэшэгдэнхэй: «Буряадай АССР-эй Верховно Совет хүн зонойнгоо талаар адли тоотой һунгуулиин округуудһаа һунгагдадаг 170 депутадһаа бүридэнэ. Верховно Соведэй һунгалта үнгэргэлгэдэ мүн лэ тэды һунгуулиин округ байгуулагдаха зэргэтэй. Республикын мэдэлдэ оршодог районно, городской Соведүүд—Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй, городой, районно Соведүүд, Улаан-Үдын городской Соведэй гүйсэдкомой, районой мэдэлдэ оршодог городской, поселково, сельскэ, сомоной Соведүүд—арадай депутадуудай районно Соведүүдэй гүйсэдкомуудай баталнанай ёһоор һунгуулиин округууд болодог юм».

Һунгуулиин округуудые байгуулхын тула Совет бүхэнэй харьяата газарта оршодог хүн зоной тоо бүридхэл, территориин хэмжээн болон нютагай бусад мэдээнүүд хэрэгтэй болодог.

Соведүүдэй бүхы харьяата газар дээрэхи һунгуулиин округ бүхэндэ хүн зонойнь тоо мүн лэ адли байха зэргэтэй. Энэ ушарта захиргаанай территориальна хубаарилга мүн хараада абтадаг.

Верховно Соведүүдэй һунгалтын һунгуулиин округуудай список һунгалтын болохо үдэр тухай Указтай хамта газетэнүүдтэ толилогдодог. Һунгуулиин округуудай списогууд һунгалтын болохо үдэрэн зарлагдаһан үдэрһөө хойшо табан хоногой туршада толилогдохо ёһотой гэжэ «Арадай депутадуудай нютагай Соведүүдэй һунгалта тухай» Хуули дотор хэлэгдэнэ.

Манай республикын хойто нютагуудта Байгал-Амарай түмэр замай барилгын хэгдэһэн, мүн хүн зоноймнай тоогой олошорһон ушарһаа уламжалан, республикадамнай нютагай Соведүүдэй һунгалтын һунгуулиин округуудай тоо олошорно.

Хэрбээ 1980 ондо үнгэргэгдэһэн нютагай Соведүүдэй һунгалтада һунгуулиин 9505 округ байһан һаа, 1982 ондо тэдэнэй тоо 9740-дэ хүрөө. Мүнөө үнгэргэгдэхэ һунгалтада округуудай тоо 10045-да хүрэхэ гү, али 305 округоор олон болохоор хараалагдана.

Д. ДАГБАЕВ,
Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй эмхидхэлэй таһагые даагша.

Соёлшод—хүдөөгэй ажалшадта

МАЛШАД БАЯРТАЙ УГТАНА

Хүдөө ажахын үйлэдбэридэ ниитыч малай үбэлжэлгын хаһа тон шухала, харюусалгатайшье үе гээшэ. Үбэлжэлгын хаһада гансашье хүдөөгэй ажалшад туха сүлөөгөө таһардаг бэшэ, мүн соёл гэгээрэлэй хүдэлмэрилэгшэдэйшье хэхэ, бэелүүлхэ хүдэлмэриин хэмжээн үргэдэдэг байна. Тиимэһээ бидэ—соёлой хүдэлмэрилэгшэд үглөөнэй бүрэнхыһөө үдэшын харанхы болотор ажалтай малшадта саг соогоо ошожо, сүлөөтэй сагтань концерт, наада харуулха, ханын газетэ гаргажа үгэхэ, мүн лекци, хөөрэлдөөнүүдые эмхидхэхэ зэргэтэйбди. Энэ талаар мүнөө үбэлжэлгын үедэ манай районой соёлой хүдэлмэрилэгшэд КПСС-эй XXVI съездын, КПСС-эй ЦК-гай удаадахи Пленумүүдэй тогтоолнуудые, мүн СССР-эй Верховно Соведэй сессинүүдэй шиидхэбэринүүдые али болохо аргаар бэелүүлхын тула уридшалан табигдаһан түсэбэй, графигуудайнгаа ёһоор ажаллажа байна.

Байгша оной үбэлжэлгын хаһын эхилхын урда тээ нютагуудтахи соёлой байшангууд болон клубуудай үбэлэй үедэ хүдэлгэгдэхөөр бэлэн болгогдоһыень тодорхойлһон шалгалтанууд үнгэргэгдөө һэн. Тэрэнэй дүнгөөр манай районой соёлой гуламтанууд бүхыдөө яһала бэлэдхэлтэй байгаа гэжэ эндэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Хүдөөгэй клубууд, соёлой байшангууд ехэшье, багашье заһабари хүүлэжэ, яла-сала будагдаһан, шэрдэгдэһэн, үбэлэй үедэ хэрэглэгдэхэ түлишэ, түлеэгээр хангагданхай байгаа. Илангаяа Ехэ-Хүдэриин, Октябрьска, Хүдэриин хүдөөгэй соёлой байшангууд, Ара-Алцагадай, Полкановай клубууд үбэлэйнгөө хүдэлмэриие һаадгүй ябуулмаар һайн бэлэдхэлтэй болоо һэн.

1984—1985 онуудай үбэлжэлгын үедэ малшадые соёлой талаар эрхим һайнаар хангалгын харалга-конкурс районой соёлой байшангуудай, клубуудай дунда ноябриин нэгэнһээ соносхогдоо юм. Тиимэһээ нютагуудтахи соёлой гуламтанууд дурсагдагша харалгаар эдэбхитэйгээр оролсоод, тус тустаа холо, ойрын фермэ, отарануудай малшадые хангаха талаар өөһэдынгөө түсэб, графигуудые баталуулаа һэн. Хүдөө нютагуудай үйлэдбэриин участогуудые соёлой талаар хангалгаар манда олон жэлэй зарим тэды дүй дүршэл бии юм. Эндэ илангаяа Бага-Хүдэриин хүдөөгэй клубай (даагшань О. И. Алемасова) хүдэлмэриие онсо тэмдэглэлтэй.

Колхоз, совхозуудай түбһөө холо оршодог фермэ, отарануудай улаан булангуудта «Сахилгаан», «Дайшалхы» хуудаһанууд хараалагдаһан болзортоо гаргагдана. Мал ажалай түрүүшүүлые коллективүүдэйнь хабаадалгатайгаар ёһолон хүндэлэлгэ заншалта болонхой. Дурсагдагша хэмжээ ябуулгые Ара-Алцагадай хүдөөгэй клуб һайнаар эмхидхэдэг байна. Энэ клубые даагша сельскэ соведэй депутат Д. Б. Бонеева долоон хоног бүри мал ажалай эгээл холын фермэ, отарануудаар ябажа, һонирхол татама лекци, хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэдэг юм.

Районой соёлой олонхи байшангуудай ба клубуудай дэргэдэ агитационно-уран һайханай бригаданууд эмхидхэгдэнхэй. Тэдэнэр ажахын жэлэй алишье сагта—хабарай тарилгын, үбһэ, хуряалгын, ургаса абалгын үедэ нютаг нютагуудайнгаа ажахынуудай хүдэлмэришэдэй урда үдэрэй темэдэ бэшэгдэһэн сценарияар концерт наада табижа баясуулдаг. Гадна шэнэ дуунууд, хатарнууд, зүжэгүүдһээ хэһэгүүд гүйсэдхэгдэжэ олоной һонирхол татадаг. Энэ талаар Хирааннай-Адагай соёлой байшангай «Колосок» гэжэ агитбригадын, мүн Бага-Хүдэриин, Хударын хүдөөгэй клубуудай хүдэлмэриие һайшаалтай.

Һаяхан районой түб Хяагта хотын соёлой байшан соо агитбригадануудай, агиттеатрнуудай болон уран гоёор уншагшадай конкурс үнгэргэгдөө. Тэрэндэ районой бүхы клубуудай, соёлой байшангуудай коллективүүд хабаадалсаа. Конкурсын дүүрэһэнэй удаа уран һайханай бүлгэмүүдэй гэшүүд нютагуудайнгаа фермэ, отарануудаар ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын комбинадай, библиотекын, медицинын болон музейнүүдэй хүдэлмэрилэгшэдтэй хамта зорижо гараһан байгаа.

Райсоведэй гүйсэдкомой соёлой таһагай зүгһөө дүрбэн автоклуб ажахынуудай малшадаар долоон хоног бүри хоёр, гурба удаа ябажа байдаг. Тиихэдэ нютагуудтахи соёлой байшангай болон клубуудай агитбригаданууд түсэб, графигаар эртээнһээ хараалагдаһан газарнуудтаа ошохын урда концерт наадаанайнгаа репертуар шэнэдхэдэг гээшэ. Алтайн, Хирааннай-Адагай, Ехэ-Хүдэриин, Ново-Десятниковска хүдөөгэй клубуудай эдэбхитэй ажалые дурсагдагша нютагуудай малшад һайшаана.

Жэшээлхэдэ, Ново-Десятниковска клубай хүдэлмэрилэгшэд (хүтэлбэрилэгшэнь Буряадай АССР-эй соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ Р. М. Рыжков) фермэнүүдтэ соёлой үдэрнүүдые амжалтатайгаар, һонирхолтойгоор үнгэргэдэг. Энэ нүхэрэй эдэбхиие малшад ехэтэ һайшаадаг.

О. ПОСТНИКОВА,
арадай депутадуудай Хяагтын райсоведэй гүйсэдкомой соёлой таһагай хүдэлмэрилэгшэ.

ҮБЭЛЖӨӨНЭЙ БУУСАНУУДААР

Мүнөө хаа-хаанагүй үбэлжэлгын харюусалгата хаһа түлэг дундаа орожо байна. Тиимэһээ республикымнай мал ажалай хүдэлмэришэдэй ээлжээтэ шалгалта эхилбэ гээшэ.

Байгша оной малай үбэлжэлгэ онсо эрхэ байдалда эхилээ. Ушарынь хадаа манай райондо эртэ намараар хүйтэржэ, хүбэнэг саһан ехээр ороо һэн. Тиимэһээ мал, илангаяа хонид бэлшээридэ удаан ябажа, хүсэд һайнаар хүшэлэнгүй үбэлжэлгэдэ орохо баатай болоо юм.

Дурсагдагша эрхэ байдалда ажаллажа байһан малшадай сүлөө сагые соёлой талаар удха түгэлдэрөөр хангажа байха гээшэ манай соёлшодой гол зорилго болоно. Тиигээдшье соёлшодой саг соогоо һайн хангалгаһаа мал ажалай хүдэлмэришэдэй ажалайнь үрэ дүн гол түлэб дулдыдаха зэргэтэй.

Манай районой колхоз, совхозуудай түб һууринуудай клубууд болон соёлой байшангуудай дэргэдэ зургаан агитбригада эмхидхэгдэнхэй. Тэдэнэр нютагуудтахи ажахынуудайнгаа хүтэлбэрилэгшэдтэй хэлсэжэ батлаһан, графигуудайнгаа ёһоор, холын, гүүртэ отарануудаар ажаллажа байһан малшадые комплексно гуримаар хангадаг гуримтай. Жэшээлхэдэ, Хурамхаанай соёлой байшангай дэргэдэхи, мүн тиихэдэ Аргатын, Һахалиин, Дэрээнэй агитбригаданууд нютагуудтаа соёл гэгээрэлэй ехэ хүдэлмэри ябуулна.

Районой түб — Хурамхаан һууринай соёлой байшангай дэргэдэхи агитбригада үнгэрһэн жэлдэ республикын агитбригадануудай конкурс-харалгада хабаадалсажа, лауреадай нэрэ зэргэдэ хүртөө һэн. Дурсагдагша агитбригадые Сэржэма Будаева амжалтатайгаар хүтэлбэрилжэ байдаг. Агитбригадын хүдэлмэридэ соёлой байшангай хүдэлмэрилэгшэд Дарижаб Будаева, Жаргал Цыбиков, Елизавета Бадагаева, Федосья Грудинина, Данзагма Дандарова гэгшэд хэдэн жэлэй туршада эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг. Тэдэнэр районой библиотекын хүдэлмэрилэгшэдтэй хамта ажахынуудай отара, фермэнүүдээр ябажа, концерт наада табидаг, шэнэ номуудые абаашажа үгэдэг юм.

Һаяхан Хурамхаан тосхондо агитпоезд эмхидхэгдэжэ, тэрэнэй бүридэлдэ соёлой, худалдаа наймаанай, ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын, мүн нютагай газетын редакциин түлөөлэгшэд оролсоод, Хурамхаанай совхозой, Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой бүхы фермэ, отарануудаар ябажа байна.

Тиихэдэ Һахалиин соёлой байшангай дэргэдэхи «Колосок» гэжэ агитбригадынхид совхозойнгоо малшадай холо, ойрын буусануудаар ябажа, Илалтын 40 жэлэй ойн баярта зорюулһан «Үнгэрһэн сагуудай суурян» гэһэн тусхай программа харуулна. Энэ коллективые соёлой байшангай директор Лидия Будунова хүтэлбэридэг.

Соёлой хүдэлмэрилэгшэд малшадта концерт наада харуулхаһаа гадна, лекци хөөрэлдөө үнгэргэнэ. Тэдэнэр фермэнүүдэй улаан булангуудта «Сахилгаан», «Хэн түрүүлнэб», «Түрүү ажалай жэшээ» гэхэ мэтын тусхай хуудаһануудые гаргадаг, харуулан ойлгуулха агитациин шэнэ плакат, уряа-лозунгнуудаар шэмэглэдэг байна. Энэ хүдэлмэри илангаяа Аргатын совхоздо һайнаар эмхидхэгдэнхэй. Тэндэхи соёлой байшангай директорээр «Соёлой хүдэлмэриин отличник» Бутидма Дэмбрэновна Гомбоева ажалладаг юм. Гадна Дэрээнэй соёлой байшангай коллектив нютагайнгаа малшадые үбэлжэлгын үедэ хангаха талаар яһала амжалтатай.

Гэбэшье районой эгээн саада захын Уланхаанай совхозой соёлой байшангай, мүн район дотор эгээн ехэ Ленинэй нэрэмжэтэ колхоздохи Барханай соёлой байшангай агитбригадын гэшүүд һанаһанда хүрэхэгүй, һулаар хүдэлнэ гэжэ тэмдэглэлтэй. Дурсагдагша коллективүүд саашадаа хэрэг ажалаа эрид һайжаруулжа, ороной эдеэ хоолой программые бэелүүлхэ хэрэгтэ шармайн оролдожо байһан нютагуудайнгаа малшадые соёлой талаар һайнаар хангаха, урма зоригыень бадаруулха бээз гэжэ найдагдана.

Л. ЧИМИТОВ,
Хурамхаанай райсоведэй гүйсэдкомой соёлой таһагые даагша.

УТАДАЙ ЖЭШЭЭ

...мовна Касьянова ...адуудай Улаан- ...ской Соведэй де- ...раадахяа һунгаг- ...рэ манай локо- заһабарилгын ...жечнэ цехтэ 18- ажаллана.

...магай түлөө ха- гэзд хүн зоной ...үбөөр хэлсэдэг. ..., манай депутат ...вна өөрынгөө сү- хайрлангүй оло- түлөө оролдожо ... Тэрэ хүн зоной ...мүрөөр магазинай шалгадаг, хүүгэ- ...үдэлмэрээр һонир- ...ой хүтэлбэрилэг- ..., хүдэлмэришэдэй хабаатай шухала ...идхэлсэдэг байха.

Депутат хүн тиимэл байха ёһотой ха юм. Жэшээлхэдэ, аатобусуудай байдаг газарта һандали табиха гээшэ орёо бэшэ хэрэг гэжэ һанахаар байдаг. Зүгөөр депутат Е. Е. Касьянова энэ мэтын «жэжэ» гэгдэдэг асуудалнуудые түргэнөөр шиидхэхын түлөө ярадаг заншалтай.

Олонхи ушарта халаанай дүүрэшэһэн хойно ажалаа хэжэ байхыень манай депутадые харахат. Юундэб гэхэдэ, ниитын даалгабари дүүргэхэдээ, ажалайнгаа саг гээжэрхихэ баатай болодог шуу.

Елена Ефимовна хэбшэдэй бригадые даадаг юм. Тэрэ хүдэлмэришэн бүхэндэ уринаар, зохидхоноор хандажа, халаанайнгаа даабариие дүүргэхэ хэрэгтэнь туһалдаг. Тиихэдэ бригадир Е. Е. Касьянова гурбадахи жэлээ профсоюзай цеховой комитедэй түрүүлэгшээр һунгагданхай.

Профсоюзай комитедэй хүдэлмэри барагдаха һэн гү даа. Ажалай журам, ниитын эмхинүүдэй хүдэлмэри, хүдэлмэришэдэй амаралта, хүүгэдэй саадууд ба пионернүүдэй лагерьнууд — эдэ бүхы асуудалнуудые шиидхэхэ шухала бологдоно. Елена Ефимовна ямаршье хэрэгтэ хамсыгаа шуужа ородог, хаанашье үрдидэг байһан тула арадай депутадай үндэр нэрэ зэргые дээрэ абажа ябана гэжэ һанадагби. Тэрэ олон жэлэй туршада эрхимээр ажаллажа, ниитын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадаһанай түлөө Хүндэлэлэй олон грамотануудаар, «Түмэр замай транспортын социалис мүрысөөндэ эрхимлэгшэ» гэһэн тэмдэгээр, Ажалай Алдар солын III шатын орденоор шагнагдаһан байна. Депутадһаа залуу олон хүдэлмэришэд жэшээ абана.

Манай заводто эрхим хүдэлмэришэд, ниитын эдэбхитэд олон юм. Тэдэнэй тоодо депутат Елена Ефимовна Касьянова оролсохо ёһоороо оролсоно.

В. МАРКЕЛЕНКО,
заводой ажалай ветеран.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Е. Е. Касьянова.

В. МУЛЛЕРАЙ фото.

БОТОТЕХНИКЫН ХҮГЖЭЛТЫН ШЭНЭ ШАТА

...жэлэй үнгэрхэдэ, ...үүн-оронуудай үй- ...эгээл орёо на- ...р хүндэ участо- ... зуу мянган ро- ...о һууриява ээлхэ. ...хиндэ бүхы дэлхэй ...ромышленна робо- ...статистикын ёһоор ...анда хүрэһэн бай-

...зун Москва хото- ...үнгэрһэн СЭВ-эй ...үүдай дээдэ ту- Экономическа зүб- ...адагшад техникын ...шэглэлые үргэл- ...—рободуудта, элек- ...олон микропроцес- ...онсо анхарал хан- ...зэргэтэй гэһэн һа- ...хубаалдаһан бай- ...зараа шугам хэдэн ...тээ хамтадаа ха- ...айна.

...ани харилсаата оро- ...һаа дээшэ ондо он- ...лэй промышленна бүтээн гаргагдана.

...жахын олонхи һал- ...рободуудые ашаг ...хэрэглэһэн ушар ...хурдан түргэнөөр ..., социально-эко- болон научно-тех- ...шухала зорилгонуу- ...лгэдэ тон ехэ уд- ...ай гэжэ батална. ...олдог станогуудые, ба кузнечно-прес- ...рэлгэ хангадаг, мүн хэдэг, шэрдэдэг, ...хэдэг. Гальваническа ... складуудта ро- ...эл олоор хэрэглэг- СЭВ-эй секретари- ...ина бүтээлгын та- ...дэглээ. Иимэ техникэ хэрэглэлгын нөөсэ тон ехэ гэжэ Соведэй органуудта заана. Металлургида, радиотехникэдэ, электроникодо, эдеэ хоолой промышленностьдо, шахтануудта автоматическа шэнэ манипуляторнуудые зохёожо, нэбтэрүүлхэ шухала.

Рободуудые олоор бүтээн гаргалга СЭВ-эй гэшүүн Европын оронуудта үшөө нэгэ иимэ шухала удха шанартай. «Ухаантай машинануудай» туһаламжаар бэелүүлэгдэдэг технологическа ба үйлэдбэриин хүдэлмэриин шатые оньһожоруулга хадаа ажалай нөөсын дутамаг эрхэ байдалда продукци бүтээн гаргалга һураггүй дээшэлүүлхэ арга олгодог. Тиимэһээ социалис обществодо робот тон шухаг, хүдэлмэришэ хүнэй нүхэр, туһалагша мүн. Жэшээлхэдэ, тэрэнэй ашаар ажалай бүтээсэ хоёр дахин дээшэлүүлхэ, хүдэлмэришэдые сүлөөлжэ, мүнөө үеын ажалай эрхэ байдалтай бусад участогуудта тэдэниие хүдэлгэдэг болохо арга олгодог. Энээниие булта—гүрэншье, коллективэй гэшүүн бүхэн шухала гэжэ тоолоно. Хүшэр хүндэ хүдэлмэри оньһожоруулга капиталай оронуудта тад ондоо удхатай. Хүдэлмэригүй хүнүүдэй тоо тэндэ улам олошорхо болоно.

Робототехникэ саашадань хүгжөөлгые комплексноор шиидхэхэдэ һайн гэжэ манай дүй дүршэл харуулна. Харилсан ажаллалгын үедэ рободуудые бүтээн гаргалга техническэ талаар хүгжөөхэ, һанал бодол түрэһэн, энээгээр һонирходог оронуудай хэрэг ябуулгые тааралдуулан нэгэдүүлхэ дүй дүршэлтэй бологдоо. Ондо ондоогоор хэрэглэгдэхэ манипуляторнуудые тусхайлан бүтээн гаргалга, эмхидхэлгэ тэрэнэй гол үндэһэниинь мүн. Энэ һалбариин талаар харилсан ажаллалгын олон талын тусхай программа хараалагдажа, бэелүүлэгдэнэ.

Робототехническэ системэ байгуулха талаар харилсан ажаллалгын тусхай программа хамтадаа хүдэлхэдэ онсо удха шанартай. Яахадааб гэхэдэ, үсөөн хүнэй хабаадалгатайгаар ходо һэлгэжэ байха үйлэдбэриин системэ эмхидхэхэ хэмжээнүүдые тодоруулдаг байна.

Аха дүү оронуудай машина бүтээлгэдэ ЭВМ-эй туһаламжаар хүдэлгэгдэдэг үйлэдбэриин лининүүд ба комплекснуудые нэбтэрүүлгэ эхилэнхэй. Зарим оронуудта автомадуудзаводуудай һуури тодхогдожо эхилээ.

Мүнөө үеын шэнэ техникын хүгжэлтэ дэбжэлтые Советскэ Союзай жэшээ дээрэһээ хаража болохо.

Манай орон дотор удаадахи табан жэлэй туршада дүрбэн мянгаһаа дээшэ автомат ба автомадшуу 110 мянганһаа дээшэ станогуудые байгуулхаар хараалагданхай. Энэ хугасаа соо һэлгэгдэжэ байха хоёр мянга шахуу үйлэдбэриин автомат системэ байгуулагдаха ёһотой. Тэдэнэй зариманиинь участогууд, цехүүд болон заводуудые бүхыдэнь оньһожоруулха арга олгохо зэргэтэй. Энэ ушарта гаргаша, бүхы дэлхэйн дүнгүүдтэй адли, 2—3,5 жэлэй туршада бусаагдаха.

Экономическа зүблөөнэй зааабариие бэелүүлгые хангаха хэмжээнүүдые хаража үзэһэн КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой заседани дээрэ зарим һалбаринуудта, тэрэ тоодо робототехникэдэ тон шэнэ техникэ болон технологи байгуулжа, нэбтэрүүлхэ талаар харилсан ажаллалгын шэглэлнүүд тодоруулагдаа. СЭВ-эй гэшүүн-оронуудта научно-техническэ хүгжэлтэ дэбжэлтын комплексно программын проектнүүд дотор иимэ шэглэлнүүд анхаралда абтаха ёһотой.

Машина болон зэмсэгүүдэй проектнүүдые табиха автомат системэ зохёожо хэрэглэлгэ энэ талаар хүдэлмэри түргэдхэлгын шухала нүхэсэл мүн. Советскэ Союзда 1990 он болотор гурба мянган иимэ системэ байгуулагдахаар хараалагдаа. Харилсан ажаллалгын программын үндэһөөр СЭВ-эй гэшүүн бусад оронуудай проектнэ эмхи зургаанууддые хангаха гэжэ түсэблэгдэнхэй.

Рободууд тэрээн бүхэндэ улам нарижуулагдажа, шанарынь һайжаруулагдана. Тэдэ ажалай элдэб участогуудта үргэнөөр хэрэглэгдэнэ. СЭВ-эй гэшүүн-оронууд энэ техникэдэ анхаралаа хандуулхадаа, экономическа болон социальна шухала зорилгонуудые шиидхэлгын үндэһэн болохо үйлэдбэриие хурдан түргэнөөр хүгжөөлгэдэ харилсан ажаллалгаяа зорюулна.

В. ПЕТРУНЯ,
ТАСС-ай шэнжэлэгшэ.

ТАСС — АПН

ХИЛЫН СААНАҺАА

АМЖАЛТА ТУЙЛАХЫН ТҮЛӨӨ

СТОКГОЛЬМ. Адли тэгшэ үндэһэ һуури дээрэ политическэ, мүн сэрэгэй асуудалнуудаар Европодохи этигэл найдалые, аюулгүй байдалые бэхижүүлхэ хэмжээнүүдые тодорхойгоор хаража үзэхын тула Стокгольмын конференци дээрэ хүдэлмэриин хоёр бүлэгые эмхидхэн байгуулха тухай үгэеэ ойлголсоонтой дашарамдуулан, Швециин гадаадын хэрэгүүдэй министр Леннарт Будстрем мэдүүлгэ хэбэ. Энэ үгэеэ ойлголсолго конференци дээрэ болоожо байһан хөөрэлдөөнүүдые оүри эдэбхитэй шатада гаргажа, Стокгольмын хуралдаанай хүдэлмэридэ саашадаа амжалта туйлаха арга олгохо аабза гэжэ найдажа байһанаа тэрэ мэдүүлээ.

КПЧ-гэй ЦК-гай ПЛЕНУМ

ПРАГА. КПЧ-гэй ЦК-гай Пленум эндэ хүдэлмэреэ эхилбэ. КПЧ-гэй ЦК-гай Генеральна секретарь Г. Гусак тэрэниие нээгээ. ЧССР-эй правительствын Түрүүлэгшын орлогшо, Гүрэнэй түсэблэлгын комиссиин түрүүлэгшэ С. Потач 1985 оной Чехословакиин Экономическа ба социальна хүгжэлтын гүрэнэй түсэб тухай элидхэл хэбэ.

1985-дахи он долоодохи табан жэлэй түсэбые амжалтатайгаар дүүргэхэ талаар ажалшадай хүсэлэл оролдолгонуудые элсүүлгын түгэсхэхы шата болохо юм гэжэ элидхэлшэ тэмдэглээ. Жэлэй турша соо национальна доходой наада захань 3,2 процентээр ургаха байһыень энэ жэлэй арбан нэгэ һарын түсэбэй дүүргэлтэ элирхэйлэн харуулба. Байгша оной һайн үрэ дүнгүүд 1985 оной Гүрэнэй түсэбэй проектын үндэһэ һуурида табигдаһан байна. Тэрэ үйлэдбэриие хурдан түргэнөөр хүгжөөхые, ашаг үрыень дээшэлүүлхые, доторой нөөсэнүүдые бүри һайнаар хэрэглэхые хараална. Ерэхэ жэлдэ арадай ажахы бүри хурдан түргэнөөр хүгжөөгдэхэ байна. Эрдэм-техникын хүгжэлтэ дэбжэлтын туйлалтануудые үйлэдбэридэ үргэнөөр нэбтэрүүлһэнэй ашаар лэ энээниие туйлажа болоно.

Чехословакиин экономикодо гадаадын экономическа харилсаанай улам ехэ удха шанартай болоһые үнгэржэ байгаа жэл элирхэйлэн харуулна. Социалис оронуудтай ЧССР-эй худалдаа наймаанай хэмжээн 4,7 процентээр үргэдхэгдэхэ ёһотой. Урдынхидал адли, Советскэ Союзтай худалдаа наймаа хэлгэ шиидхэхы удха шанартай болохо юм.

Ерэхэ жэлдэ ороной Экономическа ба социальна хүгжэлтын түсэбые дүүргэлгэдэ коммунист бүхэниие, үргэн ниитэ ажалшадые элсүүлэн хабаадуулха гээшэ партин болон обществын үмэнэ табигдаһан гол зорилго болоно гэжэ С. Потач тэмдэглээ.

ШВЕЙЦАРИИН ПРЕЗИДЕНТ ҺУНГАГДАА

БЕРН. Швейцариин демократическо - христианска партиин (ДХПШ) түлөөлэгшэ К. Фурглер 1985 ондо Швейцариин конфедерациин президентээр һунгагдаба. Мүнөө үедэ тэрэ вице-президентын ба федеральна соведтэ (правительствада) национальна экономикын департаментын начальнигай тушаал эзэлдэг байгаа. Энэ үедэ дотоодын хэрэгүүдэй департаментын начальник, ДХПШ-гай гэшүүн А. Эгли ороной вице-президентээр һунгагдаа.

Швейцарида хүсэндөө байһан хуулиин ёһоор, федеральна соведэй гэшүүдэй дундаһаа нэгэ жэлэй болзороор һунгагдаһан президент правительствые толгойлогшо болодог байна.

ДАЙНДА ЭСЭРГҮҮ ЖАГСААЛ

ТОКИО. Японой консервативна правительствын бэелүүлжэ байдаг сэрэгэй гаргашануудые үргэдхэхэ политика буруушаалгын олон мянган хүнэй хабаадалгатай митинг ниислэлэй Хибия гэжэ парк соо болобо. Японой политическэ, ниитын элитэ мэдээжэ ажал ябуулагшад, парламентын депутадууд, Токио, Осака, Иокогама болон ороной бусад томо ехэ хотонуудай, районуудай ажалшадай түлөөлэгшэд тэрээндэ хабаадаһан байгаа.

Митинг дайн дажарта эсэргүү жагсаал болоожо үнгэрөө. Эб найрамдалые аршалан хамгаалхые, ядерна дайнай аюулые зайсуулха, оронойнгоо газар дайдые США-гай ядерна буу зэбсэгэй бааза болгожо хэрэглэхые хориһон Японой соносхогшо «ядерна буу зэбсэггүй байлгын гурбан гол ёһые» нариинаар сахиха шухала байһан тухай митингдэ хабаадагшад мэдүүлээ. Америкын ядерна буу зэбсэгтэй «Карл Винсон» гэжэ авианосецые Йокосукын портдо оруулхагүйе буруушаажа байһанаа жагсаалшад мэдүүлээ.

Японой сэрэгэй хүсые хэлбэриитэгүйгөөр үргэдхэхэ гэһэн консерваторнуудай правительствын социальна программые буруушаажа байһанаа суглараашад тэмдэглэбэ.

В. ЯРУЗЕЛЬСКИИН ХЭЛЭҺЭН ҮГЭ

ВАРШАВА. Шахтёрой үдэртэ зорюулагдаһан баярай суглаан Польшын Забже хотодо болобо.

ПОРП-ын ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, ПНР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ В. Ярузельский орон доторхи байдалаа гуримшуулха замда зарим тэды амжалтануудые туйлажа байһан тухайдаа тэмдэглээ.

Социалис арадай засагые хүгжөөн бэхижүүлхэ талаар урагшаа ехэ алхам хээбди гэжэ тэрэ хэлэбэ. Ехэ эрхэ түлөөлэлгэнүүдтэй, харюусалгатай шэнэ зарлалай арадай Соведүүд хүдэлмэреэ захалба. Профсоюзай хүдэлөөн бэхижүүлэгдэжэ байна. Экономическа хүгжэлтын урагшаа дабшажа эхилһэниинь элитэ. Энэ талаар Польшын шахтёрнууд ехэ габьяатай.

Хүдэмэришэн ангиин, бүхы поляк арадай хүсэлэл оролдолгонууд арадай Польшые бэхижүүлнэ. Тогтууритайгаар хүгжэжэ байһан ПНР хадаа Европодо эб найрамдал хангаха шухала нүхэсэл болоно.

Гэбэшье манайда ехэ зорилгонууд шиидхэгдэхэ ёһотой гэжэ ПНР-эй хүтэлбэрилэгшэ хэлээ. Ажалай бүтээсэ саг үргэлжэ дээшэлүүлхэ, экономикодо хүгжэлтэ дэбжэлтэ туйлаха шухала. Энэ талаар Советскэ Союз, СЭВ-гэй гэшүүн бусад оронууд ехэ туһа хүргэнэ.

ОЙН БАЯРТА БЭЛЭДХЭЛ ЭХИЛБЭ

ГАВАНА. Революциин илаһаар 26 жэлэй ойдо бэлэдхэл Кубада эхилбэ. Залуу коммунистнуудай союз, революциие хамгаалгын комитедүүд, мүн ниитын бусад эмхинүүд тэрээндэ эдэбхитэйгээр хабаадана. Политическэ шэнжэтэй бүлэг хэмжээ ябуулгануудые үнгэргэхые бэлэдхэлэй программа дотор хараалагданхай. Кубын революциин түүхэтэ удха шанарые, тэрэнэй уг зорилгонууд болон асари ехэ туйлалтануудай уг залгамжалдаг байһые тэмдэглэхэ, үйлэдбэриин үрэ дүнгүүдые һайжаруулха ба социалис Эхэ оронойнгоо өөрыгөө хамгаалха хүсые бэхижүүлхэ гэһэн мүнөөнэй шухала асуудалнуудые бэелүүлгэдэ ажалшадые элсүүлэн хабаадуулха гээшэ тэдэнэй гол зорилго болоно. Гайхамшагта һайндэрэй хүндэлэлдэ эдэ үдэрнүүдтэ орон дотор митингүүд, суглаанууд болоно, революционно ба ажалай алдар солын газарнуудаар аяншалганууд, Америкын тала баридаг байһан Батистын диктатурада эсэргүү тэмсэлдэ хабаадагшадтай, революционно зэбсэгтэ хүсэнүүдэй сэрэгшэдтэй, интернационалистнууд - сэрэгшэдтэй уулзалганууд үнгэргэгдэнэ.

ИНК(И)-гай ҺУНГАЛТЫН УРДА ТЭЭХИ МАНИФЕСТ

ДЕЛИ. Индиин Национальна конгресс (И) гэдэг хүтэлбэрилхы партиин һунгалтын урда тээхи манифест эндэ толилогдобо. Энэ жэлэй декабриин һүүл багта үнгэргэгдэхэ бүгэдэ ниитын парламентска һунгалта дээрэ илалта туйлаад байгаа һаа, ИНК(И) оронoo национальна бэеэ дааһан байдалаа бэхижүүлгын, социально-экономическа хүгжэлтын замаар дабшуулха юм гэжэ тэрээн дотор хэлэгдэнэ.

НИКАРАГУАГАЙ БЭЕЭ ДААҺАН ЭРХЭ

БОНН. Никарагуагай бэеэ дааһан байдалые буруу һүргэхые американ захиргаан оролдоно гэжэ Никарагуагай Национальна һэргэн хүгжэлтын правительствын хүтэлбэрилхы соведэй координатор Даниэль Ортега Баруун Германиин «Штерн» журналда интервью үгэхэдөө мэдүүлээ. Холбоото Штадуудай олонниитын һанал бодолые төөрюулхэ зорилготойгоор Никарагуаган буу зэбсэг худалдажа абажа байһыень Вашингтон хардана гүүдэнэ гэжэ тэрэ тэмдэглээ.

Революциие хамгаалхын тула шухала хэрэгсэлнүүдые худалдажа абаха эрхэтэйбди гэжэ Никарагуагай хүтэлбэрилэгшэ мэдүүлээ. Хэрбээ барилгын крануудтай болон тракторнуудай орондо буу зэбсэгүүдые худалдажа абаха баатай болобол, имагтал энэ хэрэгые американ эзэрхэг түримхэй ябуулгаһаа өөһэдыгөө хамгаалха зорилготойгоор бэелүүлнэбди. Бидэ революционно туйлалтануудаа аршалан хамгаалха ёһотойбди гэжэ тэрэ хэлэбэ.

Никарагуада туһа хүргэхээ арсаһан ФРГ-гэй правительство тоншье хангалтагүй үүргэ дүүргэнэ гэжэ Даниэль Ортега тэмдэглээ. Коллиин правительство Түбэй Америкэдэхи байдалые буруугаар ойлгоно, эндэхи байдалые сэгнэхэдээ, Рейганай захиргаанда түшэглэнэ гэжэ Никарагуагай хүтэлбэрилэгшэ мэдүүлбэ.

Ноли

ХҮДӨӨ НЮТАГУУДАЙМНАЙ ТҮХЭЛ ШЭНЖЭ

ЖАБХАЛАНТА СОЛОШНИ ХААНАБ, ЖАРГАЛАНТА?

Хүдөөдэ социальна хубилалта улам түргэдэжэ, тосхон hууринуудай шарай танигдахаар бэшэ болоно гэжэ хэндэшье мэдээжэ. КПСС-эй ЦК-гай октябриин (1984 он) Пленум дээрэ үгэ хэлэхэдээ, К. У. Черненко тодорхой тоо баримталhан байна. hүүлэй дүрбэн жэлэй турша соо 10 гаран миллион хүдөөгөөрхин гэр байдалга hайжаруулаа. Тэрэшэлэн, гэгээрэлэй, соёлой, медицинын болон социальна бусад шэглэлэй барилганууд хэзээ хэзээнэйхиhээ үргэнөөр ябуулагдана.

Манайшье республикын хүдөө нютагуудта барилгын кранууд шэнэ сагай шэнжэ тэмдэг болонхой. Зэдын районииe хараад үзэе. Мрамор шулуун гэшхүүрээр дамжан, гоё hайхан соёлой ордон соо ороходошни, болор шэл дэнгүүд яла сала туяагаар сасарха. Петропавловка тосхоной шэмэглэл болоhон энэ ордонhоо холо бэшэ шулуугаар баригдаhан хоёр дабхар универмаг, тэрэнэй хажуудахи ресторан гэхэ мэтэ шэнэ барилганууд ямаршье хотын үйлсэhөө дутуугүй байха жэшээтэй. Ганса энэ районой түб бэшэ, мүн колхоз, совхозуудай түб буусанууд түхэл шарайгаа хубилгана. Жэшээлхэдэ, Оёорой совхозой түб hуурин тусхай генеральна түсэбэй ёhоор архитектурна онсо өөрын шэнжэтэй байшангуудаар баригдаха юм. Хүйтэн, халуун уhан соргоор дамжуулагдажа байха, ажаhуудалай хэрэглэмжын бусад байшангууд городой гуримаар түхеэрэгдэхэ ёhотой.

Хүдөөгэй мүнөө үеын эрилтын ёhоор бодхоогдоhон, тус тустаа өөрсэ hонин маяг түхэлтэй гоё hайхан байшангуудые Ивалга тосхоной баруун тээ хараа hэн гүт—тиимэрхүү гэрнүүдые өөройхид бариха хүсэлэнтэй юм.

Иимэ hаналтай, баян арга боломжотой бэшэшье hаа, олон ажахынууд байрын болон ажаhуудалай ондоо шэглэлтэй барилгануудые шадал соогоо бодхоожол байдаг. Хяагтын районоор ябахадаа, «Пограничный», Ехэ-Нугын, Мөөрөөшын, Хяагтын совхозуудай, «Дружба» колхозой түб hууринуудта үндыhэн боро шулуун ханануудтай соёлой байшангуудые, хүүгэдэй комбинадуудые, столовонуудые, магазинуудые, байрын гэрнүүдые баясан харахаш.

Сэлэнгэдэшье мүн лэ барилгада анхаралаа ехээр хандуулдаг ажахынууд олон. Агуу Октябриин hайндэрэй урдахана XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой түб hуурин Зургаан-Дэбэдэ шулуугаар баригдаhан соёлой болон спортивна хоёр дабхар комплекс үүдээ сэлиhэн байна. 300 хүнэй hууритай зал, кружогуудай хэшээлнүүдые үнгэргэхэ олон тоото таhалганууд, спортзал гэхэ мэтэнүүд уран hайханаар шэмэглэгдэнхэй юм. Энэ нютагта байрын гэрнүүдhээ шэнэ ута үйлсэ бүридхэгдөөд, саашаа тала руу зурын үргэлжэлнэ. Мүн лэ шэнэ үйлсэ Шасарганын совхозой Ацуул hууринда бии болошобо. Тэрэнээ нэрэлжэшье үшөө үрдеэдүй байха юм. Хүршэ Сэлэнгын совхоз байрын гэрнүүдые олоор бариад, түб тосхоной үйлсэ, талмайнуудые асфальтаар хушажархинхай. hаяшаг эмхидхэгдэhэн Химнын совхоз түбхинэжэ, барилгын хүдэлмэри үргэнөөр ябуулна.

Гэхэ зуура ажаhуудалые hайжаруулха талаар мүнөө үеын социальна хүгжэлтын эрилтэдэ харюусамаар хэмжээнүүдые абадаггүй зарим хүтэлбэрилэгшэд ушарха юм.

Жаргаланта hуурин ошожо үзөөшьегүй hаа, гушаад-табяад онуудаар холуур суурхаhан Тельманэй нэрэмжэтэ колхоз тухай дууланhан байхат. Тэрэ үедэ колхозой түб Жаргаланта түбхинэнги байдалаараа республика дотороо жэшээтэ hуурин байгаа hэн. Үе сагтаа үзэсхэлэн hайхан клуб, түүхын болон хизаар ороноо шэнжэлэлгын музей, хүүгэдэй саад гэхэ мэтэнүүдшье бусад нютагаархидые атаархуулдаг hэн. Эдэ бүгэдэ гол түлэб гушаад-дүшөөд онуудта барюулагдаhан, ажахые хүтэлбэрилдэг Д. Д. Очиров, Т. Д. Данзанов гэгшэдэй эдэбхи үүсхэлэй оролдосын аша, тэдэнэрэй омогорхол байгаа. Республикада ерэhэн хүндэтэ айлшадые имагтал Жаргаланта урижа, Буряад нютагай хүгжэжэ байhан хүдөөгэй шэнжэ тэмдэг энэ гэжэ харуулдаг hэн.

Харин мүнөө халагламаар лэ! Мүнөөхи клуб хуушаржа, үhээ хушалтынь нүхэ забhараар хура бороо дуhаалдаг, одо мүшэд ониб-аниб эмнилдэн харагдадаг болошонхой. Хахад жэлэй туршада кино харуулха аргагүй болоод байhанаа, hаяхана арай-шамай нүхэ hүбыень бүглэжэ ороо хэбэртэй. Соёлой шэнэ байшан бариха янзагүй совхозой хүтэлбэрилэгшэд ажабайдалай бусадшье барилгануудта hаналаа табинагүй. Урдань столовын байрладаг байшангай сонхо соожо, үүдэ үрхэ бала-биса сохигдонхой. Эндэхи магазинуудшье мүнөөнэй эрилтэдэ хүрэхэгүй, бирагүйхэн байдалтай агша. Магад, үйлэдбэриин байранууд хурдан түргөөр бодхоогдодог юм аа гү гэжэ ажаглахадашни, автогараж аяар хоёрдохи табан жэлээ баригдаhаар зандаа.

— Байрын гэрнүүдые бариха хэрэгтэ энэ совхозой дирекци hаналаа юрэдөөшье табидаггүй,— гэжэ РАПО-гой барилгын таhагые даагша В. Г. Лащинский хэлэхэ юм.— Гансахан гэр хоёр жэлэй туршада ядаа-шадаа бариба гээшэ, түрүүшын жэлэй туршада тус гэрэй hуури табигдаа юм, удаадахи жэлдэнь торхонь бодхоогдобо.

Арбан нэгэдэхи табан жэлэй туршада дурсагдаhан гэрhээ гадна үшөө гансахан лэ директорэй байшан ашаглалгада үгтөө юм. Жаргалантын үйлсэнүүдээр ябахада, олонхидоо шахуу хуушарhан гэрнүүд харагдаха. Газаахи хашаа, палисаднигууд найгашанхай, hандаршанхай. Юрэдөөл, Сэлэнгын райондо ондоо иимэрхүү гэзгэдэнги байдалтай тосхон, hуурин олдохогүй гэхэдэ, алдуу болохогүй.

— hүүлэй арбан жэлэй туршада дүрбэн гү, али табан хүтэлбэрилэгшэд hэлгэгдээ ха юм, тоо толгойень мартажархихань гайхалгүй,— гэжэ Жаргалантада хэлсэхэ юм.— Нютагжажа байхагүй хадаа энэ hууринайхидай байра байдалда сэдьхэлээ табихагүй гэжэ муулартай байдагбди.

КПСС-эй ЦК-гай октябриин (1984 он) Пленум дээрэ үгэ хэлэхэдээ, нүхэр К. У. Черненко иигэжэ сэхэ тэмдэглээ: «Ажалшадай ажабайдалые hайжаруулха социальна зорилго болон үйлэдбэриие саашадань хүгжөөхэ хэрэг хоорондоо таhаршагүй холбоотой. Энэ асуудалда Политбюро hуларшагүй анхаралаа хандуулдаг, саашадаашье хандуулжа байха».

Холын хараагүй мухар бодолтойгоор мүнөө хүдэлхын аргагүй болонхой. Мүнөөдэрэй саг зуурын ашые арьбадхан, аша гушанарай ажабайдал тухай бодолтойгоор үг залгамжын материальна hүлдэ тэмдэг болохо гоё hайхан ордон байшангуудые бодхоохо саг ерээ бэшэ гү?

— Энээниие Тогошо Данзанов барюулаа юм hэн даа, энэ клубые Ванкеев бодхоолгоо бэлэй, энэ музейн байшангые Соковиков барюулжа, өөр тухайгаа hайн hайхан дурасхаал орхиhон байна,— гэжэ Шара-Голдо, Юрөөдэ, Жаргалантада нютаг зоной хөөрэлдэхые дууланhан байнаб.

— Барилга тухай асуудалай табигдахада, Тельманэй нэрэмжэтэ совхозой хүтэлбэрилэгшэд «Татай, саашагтыл даа!» гэдэг абаритай,—гэжэ районой хүдөөгэй барилгын асуудалнуудые эрхилэгшэ В. Г. Лащинский хэлэнэ.

Үнэхөөрөөшье, хойто жэлнүүдтэ барюулха нэгэшье объект тодорхойлогдоогүй, захил түсэблэгдөөгүй байха юм. Угайдхадаа шэнээр барюулагдаhан хонидой хотонуудшье үгы хэбэртэй. Хуушарhан, үмхирhэн лэ кошаранууды заhабарилха, эндэ тэндэhээнь тулаха, таглаха хүдэлмэриие шухала дээрэ энэ ажахыда тоолодог болошонхой.

Иимэ эзэн буса, хайша хэрэг хандасаараа Жаргалантаяа хэзээ болбосон түхэлтэй, мүнөө үеын тосхон болгохо юм ааб?!

Н. НАМСАРАЕВ,
манай корр.

РЕДАКЦИhАА: Хүдөө нютагуудайнгаа мүнөө үеын түхэл шэнжэ тухай манай уншагшад hанал бодолоо газетымнай хуудаhануудаар андалдаха аабза гэжэ найдагдана.

ОШО САСАРМА БЭЛИГ

ЦЭРЭНДЭЖИДЫН ГАНТҮМЭР. Олон удаа Улаан-Үдэдэмнай, монголшолон хэлэбэл, зочилжо (айлшалжа), олониитэ хүн зондомнай уран бэлигээ танюулhан, наадахыень харahан хүнүүдэй наhан соогоо мартахаар бэшээр хадуугдаhан артист.

Мүнөө ээлжээтэ гастрольдоо ерэхэдээ, Гантүмэр хадаа Д. Мягмарай зохёолоор табигдапан «Найрай хүндын ууса» гэhэн зүжэгтэ Доржийн рольдо наадаба.

Нэлэнхы үргэн Гоби нютагта үмсынгөө хони үсхэхэ зорилготой хонишон болоhон Доржийн образ hонин. Гүрэнэй нэгэдэлэй хусануудые хаража байhан Санданда (Буряадай АССР-эй арадай артист М. Елбонов) архи уулгажа, харihаа үнэтэйгөөр олдоhон, үүлтэр hайтай, алтан медальта хусые Дорж гурбан хоногоор эрижэ абаба. Эгээл энэ ушараар hээы гэрэй хажууда архидажа hууhан тэдэндэ залуу хоёр хүбүүд машинаар хүрэжэ ерэлэй. Эдэмнай хэд бэ гэхэдэ, гадаадын орондо англи хэлэ шудалжа байhан студент Галжав (зохёохы ажалта залуушуулай конкурсын лауреат Ц-Д. Бальжанов), тэрэнэй нүхэр хүбүүн Дэндэв (артист Б-Д. Бидагаров) гэгшэд байгаа. Доржтой хамта сэрэгтэ алба хэhэн Ойдов эсэгынгээ (РСФСР-эй габьяата артист, Буряадай республиканска шангай лауреат Ц-Д. Пурбуев) 50 наhанай ойдо хэрэглэхээ Галжив эрье хони эрижэ ерэhэн болоно.

Ямар зорилготойгоор ерэhыень мэдээгүй байхадаа, хоёр залуушуулые дарганар гэжэ hанаhан Доржийн доро унахые, хүндэмүүшэ зан харуулан тохигонохые Гантүмэр ямар бэрхээр харуулнаб! Залуу хоёр ямаршье дарганар бэшэ, харин нэгэниинь өөртэйнь хамта алба хэhэн хүнэй хүбүүн гэжэ мэдэхэлээрээ, зангаа тад хубилгажа, бараг хүн болоодхино. Хүбүүд асарhан бэлэгээ — саарhан тэбхэр хорообхотой шэхэр (шоколад), «Алтан гагнуур» архи, юу хээ гаргажа, тэрэниие бүрицье баярлуулжархиба. Хонид соohoo дуратай хонёо өөhэдөө шэлээд абагты гэхыень Сандан хонишон заажа үгэhэн байгаа. Хотодо үдэhэн шүдэгэр эдэ хүбүүд хониной тарган-туранхайе хаанаhаа мэдэхэб гэhэн hанаатай. Баярлаhан Дорж эгээл тиигэжэ хүбүүдтэ хэлээ. Хони шэлэжэ, машинадаа хээд, ябаха дээрээ Галжавай гурбан зуун түгриг мүнгэ үгэхэдэ:

— Хэрэггүй, хэрэггүй, абаад лэ яба, — гэжэ Дорж hэрхалзаба. Гэбэшье хүбүүдэй гаража ошоhон хойно мүнгэн тээшэ Санданай үлэгэнэхэдэ, Дорж гурбан зуугаа саб шүүрэжэ абаад, түргэхэн үбэртэлжэрхилэй. Юрэдөө, жэжэхэншье үзэгдэлдэ Доржийн хяhуурые, хомхой хобдогые МНР-эй арадай артист үнэншэмэ гоёор зураглана. Хүбүүдэй асарhан архиешье Санданда аягалхадань, шоколадhаашье хубаалдахадань, Дорж айхабтар харуу хүн байна гэжэ элирнэ.

Харин эрьеые хусаhаа илгажа шадахагүй хүбүүд хонид соohoo эгээл томыень шэлэхэдээ, алтан медальта хусые абаад ябашаhан байжа, нилээдгүйхэн хүл хөөрсэг болобо.

Шэнэ үүлтэрэй хонидые бии болгожо, диссертаци бэшээд, эрдэмтэ болохо hанаатай ябаhан Итгэлтын (Буряадай АССР-эй габьяата артист Д-Д. Бочиктоев), ажахыдаа олзо оруулжа, горитойхон бариишатай болохо hанаатай ябаhан Дамдинай (Буряадай АССР-эй габьяата артист Б-Д. Будаев) хэрэг хуу буруу hүрэхэ болобо. Зүгөөр Сандан Дорж хоёр эгээл ехээр панхаруутахань гээшэ!

Алтан медальта хусын ууса өөрынь эсэгэтэнэй найрай хүндын шэрээ дээрэ табигдахаа байна гэжэ мэдэжэрхихэдээ, Итгэлт Доржийе абаад лэ, хурдан машинаар гүйлгэхэ гэжэ шиидээ.

Аяар табан жэлээр наhaa дараhан Ойдовой гэртэ найрта бэлэдхэл түлэг дундаа, хүнүүд hандагай hүүхэ бололдожо байна. Эгээл энэ үедэ ехэ хүбүүниинь танигдаагүй хүниие дахуулаад ерэбэ. Найрай хүндын ууса стол дээрэ табигдашанхай. Сохом хусын ууса гү, али бэшэ гү гэжэ мэдэхын тула Дорж Итгэлт хоёр ехэл зобоно. Одоошье жаахан хүсөөг Доржийн мүнгэн хутагаар отологдожо, мяханай амтан үзэгдэбэ. Теэд хусын мяхан бэшэ хэбэртэй. Итгэлт дүү хүбүүгээ дуудажа, суута хуса харгыдаа эрье хонёор андалдагдаа, хүндэ ямбата амитаниинь амиды үлөө гэжэ элирүүлбэ.

Дорж имагтал харуу бэшэ, үшөө hаахаруу, баярлаад байхадаа, юуншье гэжэ ехээр ама гаражархидаг хүн гэжэ энэ үзэгдэлhөө элирбэ. Үнэтэй сэнтэй хуса амиды, түрмэ шороной үүдэн татагдахаа болёо гэжэ мэдэхэлээрээ, Доржийн зүрхэн хөөрөөд, түрэhэнэйнгөө ойн баярые худалааршье hаань (Ойдов 50-тай бэшэ, харин 55-тай гэжэ Дорж hайн мэдэжэ байна), тэмдэглэжэ байhан, хамта алба хэhэн нүхэртөө гурбан хони бэлэг бариха болошобо. Дээдэ изагуурта айлшадай дунда доодо зиндаагай хүн hууха болобо гэжэ дураа гутажа байhан гэрэй эзэн эхэнэр Хандажав (Буряадай АССР-эй арадай артистка, Буряадай комсомолой шангай лауреат М. Зориктуева) энээндэнь магнайгаа хаха баярлан алдажа, hүрэжэ бодоод, Доржиие таалажархёо. Теэд Дорж столhoo бодожо, гэмынь урдаа, гэмшэлынь хойноо гэгшэдэл, ямар ехэ бэлэг үгэхөөр амалhанаа шаналжа, гансаараа гэмэрнэ.

В. Вишневскиин «Оптимистическэ трагедидэ» Алексейн рольдо Гантүмэрэй тон hонин ноор, өөрсэ янзын маягтайгаар наадахыень харahан золтойб. Олондо мэдээжэ, классическа болошоhон Алексей ород хүн зандаа үлэбэшье, ямар бэ даа, үшөө нэгэ шэнэ түхэлтэйгөөр үзэгдөө hэн. Зүүн зүгэй гэхэ гү, али монгол абаритай хүн боложо, Алексей харагдаа гээшэ аабза. Тиигэншьегүй яаха гээшэб? Ямаршье уран бэлигтэн өөрынгөө үндэhэн шэнжые бүтээлдээ оруулха ёhотой ха юм даа.

Харин мүнөө монгол артистын байгуулhан **монгол хүнэй** образые хараад байхадаа, Гобиин нэмжэгэр дайдада барышаяа харан, мунинхаар үйлэдэжэ ябаhан Дорж эгээл иимэ байгаа ёhотой гэжэ этигэгдэнэ.

Айлшантаяа хамта наадаhан манай артистнар барандаа бахатай hайнаар, сэдьхэлэй ольhотойгоор наадаа гэжэ тэмдэглэхэ дуран хүрэнэ. Илангаяа М. Елбоновые, М. Зориктуевае, Ц-Д. Пурбуевые ба бусадые тэмдэглэлтэй.

* * *

ЖАГДАМБЫН ЛХАМХҮҮ. Буряад оронноймнай ниислэл хотодо хоёрдохёо зочилжо ерэhэн энэ артистка Чойжилын Чимидэй «Буурал аба» зохёолоор табигдаhан зүжэгтэ Цырмаагай рольдо амжалтатай hайнаар наадаа.

Хүдөөдэ байдаг буурал аба Бэдрах (Буряадай АССР-эй габьяата артист Д. Сультимов) Улаан-Баатарта hуудаг хүрьгэнэйдөө ерэнэ. Тиигэжэ Цэрмаа басаганиинь айлшадые урижа, сайлалга хэнэ. Харин энэ сайлалгын хүндэдэ буурал аба hуулсанагүй.

— Харгыда эсээ, аяшараа бэзэш дээ. Хэбтэжэ амара даа, — гээд, басаганиинь эсэгэеэ ондоо таhалга руу оруулжархина. Юрэдөө, гараhаар гансахан басаганиинь зөөриин шуналда абташанхай, гоё аягануудыемнай, хундагануудыемнай аба ойлгомторгүй эбдэжэрхинэ аа гү, гэжэ айна, hалганана. Эсэгэмни пенсидэ гараад, юу сэдьхэжэ, ямар бодолтой ябана хаб гэжэ огто hонирхоногүй, наhаяа эдлээ, нарбаяа сайгаа хадаа хүндэ хэрэггүй болоо гэhэншүү. Үнгэрхэдөө, хүршэ hуудаг Янжаншье (артистка Д. Дамдинова) Цырмаамнай абатай гэжэ мэдээгүй байгаа. Гэхэ зуура буурал абын хүрьгэнэйдөө ерэhэн ушар тон лэ өөhэдтэнь хэрэгтэй, арбан класс дүүргэгшэ Тэрбиш хүбүүгээ (артист Ч. Ринчинов) дээдэ hургуули руу «түлхюулхэ» хүнүүдые урижа, «амыень тоhодохо» шалтагаан боложо үгэбэ бшуу.

Шэжээ үбгэнөө (Буряадай АССР-эй габьяата артист Д-Д. Бочиктоев) гартаа монсойсо бариад, үхибүүдэйнгөөшье хуби заяае өөрынгөө hанагшаар зохёохоб гэжэ бэедээ этигэшэhэн, наhатайшье hаа, бараг тушаалтай хүндэ Туяа басагаяа (артистка Л. Цыдыпова) хадамнажа, эдир наhанайнь инаг дурые бута дэбhэхээр бэлэн байhан Цэрмаагай образые зохидсор, тон лэ өөрынгөө «шэрэ будагуудаар» МНР-эй габьяата артистка Ж. Лхамхүү бүтээжэ шадана.

Хэдэхэ жэлэй урда
цагдоржийн нэрэмжэ
гол драмын академич
атрай бэрхэ зүжэгш
гэн Цээнямбуугай эн
наадахые хаража h
бэлэйб. Цээнямбуу
шадамар бэрхээр
сэдьхэлдэ хадуугдама
гаргаа hэн. Тэрэнэй
hан Цырмаа буурал
угтахадаа, шарайнгаа
рэсэ энезбхилhэн эн
лынь мүнөөшье нюдэн
рагдаhаншүү.

Харин Лхамхүү шү
бэеэ барингяар наада
ги. Гэбэшье тархяа
мангараа тарааха
байhан үбгэнөө зэм
харахадаа, ёhотойл гэ
эхэнэр болоно бшуу.
лон хэлэбэл, Лхамхүү
рөө, шэг шарайгаараа
наадажа шадана даа!

Лхамхүүтэй хамта
манайхидшье айлшанай
манда хүрөө. Илан
Сультимов, Д-Д. Бочи
Ринчинов, Буряадай
арадай артист Ц. Цы
жиев (Бато-Очир), ар
Цыбикжапов (Санд
гэгшэдые тэмдэглэхэ

* * *

Энэ хоёр тэмдэгл
түгэсхэлдэ юу хэлэлтэ
дэ, Ц. Гантүмэрэйш
Лхамхүүгэйшье монгол
хадань, оройдоошье
ядахаар бэшэ байна.

Сэдьхэлhээ ошо с
hан мэтээр наадажа,
үдэшын туршада бидэ
мые тэдхэhэн айлшадт
маг hайн hайханиин
сөөд, зохёохы ажалайнг
срьёлнууд тээшэ дүү
бүри ехэ амжалтануудт
лажа, арад зонойнго
таалда хүртэхыень үрэ

Ц. ДОНДО

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Ц. Г
М. Елбонов хоёр М
драматург Д. Мягмара
рай хүндын ууса» гэжэ
тэ гол рольнуудые
хэжэ байна.

Б. ГАДЬЯНОВАЙ

СИБИРИИН ПОЭДҮҮД ТУХАЙ

Эрхүү хотодо Зүүн Сибириин номой хэблэлээр Эрхүүгэй поэт А. Кобенковой hонирхолтой ном хэблэгдэбэ. Табан мянган хэhэгээр гаргагдаhан «Эрхэ бэшэ гаталха зам» («Путь неизбежный») гэhэн тэрэ ном дотороо автор Сибириин поэдүүдэй зохёохы ажал тухай хөөрэнэ.

Энэ ном соо И. Луговскойн, М. Сергеевэй, Ю. Левитанскиин, С. Иоффегэй, В. Озолиной, М. Вишняковой, Р. Филипповэй, Г. Головатын болон бусадай зохёохы ажал ябуулга тухай дэлгэрэнгыгээр хэлэгдэнхэй.

Тиихэдэ буряад басаган Бальджи тухай поэмэ үшөө революциин урда тээ бэшэhэн Сибириин поэт Федор Бальдауф тухай, мүн 1943 ондо Улаан-Үдэдэ түрүүшынгээ шүлэгүүдэй согсолбори гаргуулhан Елена Жилкина тухай дурсалганууд hонирхолтой.

Залуугаар наhа бараhан поэт Намжил Нимбуевай буряад поэзидэ орхиhон бэлигтэ зохёолнуудые «Тэнгэриин сахилгаае яажа шүдэрлэхэб» гэhэн дурсалга тэмдэглэл соо автор шэнжэлhэн байна.

А. СОДНОМОВ.

ШЭНЭ ШҮЛЭГҮҮДҺЭЭ

ГОРХОН

Хатуу хабсагай түнхиhэн,
Хахара hэтэрэ эсхэhэн
Хадын тэршээ горхон
Ходоп доошоо дугташана,
Огторгойн наана оршоhон
Орьёлой оройhоо урдана...
Энээхэн горхон шэнги
Эршэтэ урасхалтай наhамни
Үндэр үгсүүрнүүдые
дабана,
Үргэлжэ дээшээ булялдана,
Алтан наран тээшэ
Алхам алхамаар урдана.

* * *

Бодото поэт хүн
Гал улаан хоёрые
Бэедээ багтаажа шадаха
Гайхамшаг шэдитэй байдаг.
Тэрэнэй дүлэтэ сэдьхэл
Харанхы юртэмсые
гэрэлтүүлдэг,
Хүйтэн газарые
дулаасуулдаг.
Тунгалаг далайдал
бодолынь
Гандаhан дайдые уhалдаг,
Галзуурhан түймэрые
сэрэдэг.

МҮРНҮҮД

Халуунаар наранай
шарахада,
Саhанай түргэн хайлахада,
Хүнүүдэй дээрэнь
гаргаhан
Сэхэшье, hарюушье
мүрнүүд
Богонихон табисууртай
байhандаа
Ёhал үгы болопсобо...
Хуби заяаомнай холбонхой
Хүрьhэтэ газар эхынгээ
Үхэлгэ дай даангүй,
Үглөөнэй саhаншуу
хайлабал,
Хүлнүүдэйнгээ нэгэшье
мүрынь
Хаанашье үлөөхэсэ
болихобди.

ХИИДЭГ ЛЭ ОРООhОНУУД!

Үхэр буудал адляар
Үзэгдэол намда түрүүшээр
Ороohо сэбэр болгодог
Орёо оньhотой машина —
Амгалан сагай гэршэ,
Ажабайдалай эшэ!
Тэрэнэй хиидхэhэн
ороohонууд
Туулган hомонуудhаа
хүсэтэйнүүд!
Үлэсхэлэн үхэлые булидаг,
Үргэн зониие тэдхэдэг,
Үнэн хэрэгэй hүлдэнүүд,
Үлзы жаргалай үрэhэнүүд,
Хуба шарахан ороohонууд
Таhаршагүй мүнхэ
урасхалаар
Тогтон торонгүй агаараар
Хэтын хэтэдэ ниидэг лэ!

Ш-Н. ЦЫДЕНЖАПОВ.

ШОГ ЁГТО

ҮЛҮҮ ХАРАБАБ ГЭЭД...

«Үлүү хараад, булуу химэлбэ»,— гэжэ урдань хэлсэдэг үгэ бии бэлэй.

Юрэдөө, үгэ байгаа юм ааб даа... Мүнөө энэ үгын удхые залуушуулнаа байха наhатайшье зон ойлгохоо болёо бэшэ аал даа...

Холын түүртэдэ малда гэрээрээ hуудаг Балдантан түрүүн машинын бии болоходо, «Москвич», hүүлдэнь удангүй шэнэые худалдажа абаба.

Совхозой зоной ооншор тухай шуугялдахада, Балдан тэдэндэ hалаабша харуулаад, түб хото ерэжэ, ехэ ноёндо орожо, үйлгашаад, шархирдаг болоhон хүл гараа дурдаад, гурбадахи машина абашаба.

Теэд шалгалтын ерэжэ харахада, Балданайда оройдоо ганса машина байба. Нүгөөдүүлэйнь хаанашье ороhые мэдэхын аргагүй. Зон гайхалдад гээд, абяагүй болобод.

Удангүй үйлсын айлнуудай тарган хонид хоёр-нэгээрээ үгы болошодог болобо.

Намар нэгэ айлай байтаhан үнеэн бэлшээриhээ гэртээ бусабагүй.

Зон доохонуур Балдантан тухай муу hанадаг болобо.

«Теэд эдэмнай бултанhаа баян, соhэдөө хэдэн олон үхэр малтай, 40—50 хонидтой, үшөө хэдышье машина абаа hаа, хотоёхо айлайхи бэшэ ха юм. Энэ үгэ худал байба хадаа»,— гэжэ hанадаг байба.

Нэгэтэ Балданай hамган уй-хай болонхой, дүгэшэг байhан хотоной айлда хабтайса гүйжэ ерэбэ:

— Энэмнай юун боложо байна гээшэб?! Үүсэлхэ гэжэ байhан сарыемнай хүн боро хараанаар унагаагаад, үбшэншьегүй арhатай зандань, дүрбэн тагалсагыень, тархиниень, доторыень гаргажа хаяад, абажа ябашаhан байбал! Юун шуhаа алдаhан амитан гээшэб! Ямар нүгэл-шэбэл, шоро-ёроо харahан хулгайшан гээшэб! —гэжэ хашхарба.

Хүн зон олоороо сугларжа, тэрэ хулгайн улай дээрэ ерэбэд.

Урда үдэрынь багаханаар хярмаг ороhон байжа, хойто ой руу ороhон хүнгэн машинын мүр тон элихэн байба.

Гэнтэ Балданай hамган толгойгоо барижа:

— Буруу юумэн болоо, буруу!—гэжэ hүхирбэ.

— Юун буруу гэжэ? Хулгайшанай мүртэнь ороод ябана ха юмонбди. Мүнөө тэрэшни манай гарта орохо!

— Үгы, үгы!—гээд, тэрэ хүгшэн хараихалжа унашаба.

Удангүй тэндэ ябаhан зон хүнгэн машинын мүр дахажа, бүтүү балай ой соо ерэжэ, нэгэ нүхэн гэрэй хажууда зогсобод.

Тэдэнэрэй тэрэ нүхэн гэр соо ороходо, үсэгэлдэрэйнь мяхан арhатаяа зандаа, түмэр хадааhанда үлгөөтэй байба.

Мүн тойроод, хэды хониной хаташаhан арhан, намар үгы болоhон байтаhан үнеэнэй тархи хэбтэбэ. Үшөө ханын хажуугаар шэнэ «Москвич» машинын олдохонь шухаг шэб шэнэ түмэр хэрэгсэлнүүд жэрылдэжэ байба.

Үсэгэлдэр Балдан алдуу хэжэ, боро хараанаар өөрынгөө сар «хулуужархёо» ха юм.

«Үлүү хараад, булуу химэлбэ» гэжэ үгын удха мүнөө дахин гараад, энэ ерэбэл даа.

Цэрэн ГАЛАНОВ.

Будамтуу

СУУРГАТАЙ КЛУБ, СҮЛӨӨГҮЙ НОЁД

Загарайн районой Дээдэ-Тала hууринда Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой гурбадахи отделени оршодог юм. Табяад үрхэтэ айлай ажаhуудаг багахан hууриншье hаа, 60—70 хүнэй багтаха клубтай.

— Клуб юунэй тула хэрэгтэй юм? — гэжэ хэн нэгэнэй асуугаа hаа, тэрэниие ухаа муутай хүн гэжэ бидэ hанаха бэшэ гүбди? Үгышье hаа:

— Клубта кино хаража болохо юм. Юртэмсын элдэб hонин асуудалаар лекци уншагдадаг, концерт болодог...,— гээд лэ, хургаа даран тоолоно, хэн нэгэндэ ойлгуулхые хүсөө hаа:

— Таанар намайе зэрлиг хүн гэжэ тоолоно гүт? Клуб гээшэ юун гээшэб гэжэ мэдэхэгүй юм гэжэ hанаа гүт? —гэжэ урдаhааш гааража магадгүй.

Гэбэшье хэдэн хүнэй гар табилгатай бэшэг абаад байхадаа, багахан hууринуудта клуб заатагүй хэрэгтэй бэшэ гэжэ Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой хүтэлбэрилэгшэд бододог болошоо юм аабы гэжэ hэжэглэбэб. Юундэб гэхэдэ, Дээдэ-Талын клуб хаалтатай байдаг болоhoop үнинэй, киношье харанагүйбди гэхысэ бэшэг соо хэлэгдэнхэй байба. «Теэд клуб соомнай орохын аргагүйл. Хэрбээ клубай досоохиие, сонхо, пеэшэн мэтыень, мүн кино-харуулгын будкые заhабарилаа hаа, hууринайхиднай хэнhээшье дутуугүй, соёлой өөрын гуламтатай болохо байгаа. Клубта заhабари хүүлэхэ асуудал партийна суглаан дээрэ табигдаhан, парткомой секретарь В. Н. Аюржанаевта, арадай депутадуудай райсоведэй гүйсэдкомой соёлой таhагта, Горхоной сельсоведтэ хандагдаhан байна. Зүгөөр энэ асуудалаймнай шиидхэбэри юундэ удаарнаб?»— гэжэ бэшэг доро гараа табиhан коммунистнууд Д-Н. Б. Дулзинов, Р. А. Ширабон, дайнай инвалид Д. К. Эрдынеев гэгшэд асууна.

Колхозой правлени, партком, районой хүтэлбэрилэгшэд энэ асуудалда зүб харюу үгэхэ бээз гэжэ найданаб. Дайнай ба ажалай ветеранууд, колхозойнгоо үйлэдбэриин ажалда эдэбхитэйгээр хабаадажа ябаhан нүхэд, ургажа ябаа эдир үетэн — hурагшад Дээдэ-Талада олон. Бишыхан hууринда ажаhуугшад клубгүйгөөр амидарна ааб даа гэжэ колхозой хүтэлбэрилэгшэдэй hанадаг байгаа hаань, эндүүрhыень хамтын хүсөөр ойлгуулжа, hууринай соёлой гуламтые hэргээхэ хэмжээн абтаха бээз. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуу Ехэ дайнда совет арадай түйлаhан Илалтын 40 жэлэй ойн дүтэлжэ байхада, hууринай хүн зон хаанаа сугларжа, ойн баярай угтамжада зорюулhан хэмжээ ябуулгада хабаадаха болоноб? Сүлөөгүйгөө урдаа бариад, суургатай клубай хажуугаар шурьяса гүйлгэжэ гарадаг колхозой хүтэлбэрилэгшэд, халта тоггод гэжэ, харюу манда үгыт!..

ПРАВДА БУРЯТИИ

Редактор
Р. Б. ГАРМАЕВ.

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД:
ИНДЕКС 670000

г. УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор—2-50-96, приемная—2-54-54, зам. редактора—2-68-08, зам. редактора—2-62-62 отв. секретарь—2-50-52, секретариат 2-66-76, отделы: партийной жизни—2-34-05, пропаганды—2-56-23, промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства—2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта—2-69-58, культуры и школ—2-60-21, 2-57-63, информации—2-60-91, переводов—2-54-93, писем и селькоров—2-67-81 корректорская—2-33-61, выпускающие—2-35-95, объявлений—2-65-54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 35. Н-02572. Заказ № 282. Индекс 04649.